

ISSN: 2321-2853

**International Journal of Research in all
Subjects in Multi Languages
(IJRSML)**

Vol. 4, Issue: 9, October: 2016

No part of this Journal may be reproduced in any form, by Photostat, Microfilm, Xerography, or any other means, or incorporated into any information retrieval System, electronic or mechanical, without the written permission of the Author, Editor-in-Chief and the Publisher of this Journal.

*Copyright ©2016
Inc. All Rights Reserved*

Published By

RET International Academic Publishing
Rudra Education Trust (Regd.), 143 Gokuldharm Society,
Modhera Road, Village: Dediyaan
Teshil & Dist. Mehsana. Gujarat (India)

Powered By

Editor-in-Chief & Chairman
RAIJMR

RET Academy for International Journals of Multidisciplinary Research (RAIJMR)

Aims and Scopes

International Journal of Research in all Subjects in Multi Languages (IJRSML)

International Journal of Research in all Subjects in Multi Languages (IJRSML) is an Print Monthly International Research Journal in **all Subjects & all Languages** which publishes high-quality solicited and unsolicited articles in the following subjects under the head of **RET Academy for International Journals of Multidisciplinary Research (RAIJMR)**. The major aims of this PRINT journal to enhance the Researchers Articles in Multidisciplinary subjects and Multidisciplinary languages of Regional field(s) at global platform mostly in following subjects.

1. Account	25. Environmental Science and Technology	51. Microbiology
2. Anthropology	26. Finance	52. Molecular Therapeutics
3. Architecture	27. Geochemistry	53. Natural Products
4. Artificial Intelligence	28. Geography	54. Neural Processing
5. Biology	29. Geophysics	55. Nuclear and Particle Physics
6. Bio-Technology	30. Gujarati Language	56. Paralegal studies
7. Business and Business law	31. Hindi Language	57. Philosophy
8. Business studies	32. History	58. Physical Education
9. Cement and Concrete Research	33. Hospital Management	59. Physics
10. Chemistry	34. HRM	60. Physics in Medicine and Biology
11. Combinatorial Chemistry	35. Humanities and Ecology	61. Plasma Physics
12. Commerce	36. Industrial Relations	62. Political Science
13. Communication Studies	37. Information Science	63. Psychology
14. Computer Science & Technology	38. International studies	64. Public Administration
15. Criminology	39. Law	65. Sanskrit Language
16. Crystallography and Computer-Aided Materials Design	40. Legal Management	66. Science
17. Demography	41. Library Science	67. Semiconductor Science and Technology
18. Development studies	42. Life Sciences	68. Sociology
19. Economics	43. Linguisticsanton	69. Social Sciences
20. Education	44. Logic	70. Statistics
21. Energy and Fuels	45. Management	71. Web-Design & Technology
22. Engineering	46. Materials Science	72. Wireless and Optical Communications
23. English	47. Mathematics	73. Zoology
24. English literature/language	48. Media studies	74. Etc. subjects
	49. Metallurgy	
	50. Methodology	

Editor-in-Chief:
(RAIJMR)

editorraijmr@yahoo.com, editorraijmr@gmail.com

Website: www.raijmr.com

RET ACADEMY FOR INTERNATIONAL JOURNALS OF MULTIDISCIPLINARY RESEARCH (RAIJMR)

Editor-in-Chief

Miss Nita N. Gajjar

Chief Editors

National

Dr. K. S. Likhia

Dr. Satishprakash Shukla

International

Dr. Michael O. Akintayo (U.S.A.)

Associate Editors

Dr. Sunil Patel (All Journals)

Dr. Paresh A. Prajapati (All Journals)

Dr. Himanshu Barot (All Journals)

Dr. Jignesh B. Patel (IJRE)

Dr. Suresh R. Parmar (IJRHS)

Dr. Kamendu R. Thakar (IJRSML)

Advisory Board / Reviewer (India)

Dr. J. H. Pancholi(Pro.V.C.HNGU)	Dr. Dipika B. Shah (VNSGU-Surat)
Dr. Sunil K. Joshi (VTs-Member-NCTE)	Dr. V. K. Sapovadia (Ahmedabad)
Dr. M. K. Yagnik(V. V. Nagar)	Dr. Shrikhande (Ins. of Mgt. Pune)
Dr. J. I. Patel (Mehsana)	Dr. D. R. Dodiya (Gandhinagar)
Dr. M. L. Joshi (Vision-A'bad)	Dr. Chhaya Chavda (V.Vidhyanagar)
Dr. Dinubhai Chaudhary(Mehsana)	Dr. Tejal Sheth (Ganpat Uni. Mehsana)
Dr. Pinakin Yagnik (Anand)	Dr. Avdesh Gupta (KJIME-Kalol)
Dr. Ashok S. Thakkar (Patan)	Dr. Bhuvan Raval (KJIM-Kalol)
Dr. Rajesh S. Vyas (Modasa)	Dr. V. V. Chaudhari (Mehsana)
Dr. K. S. Dedun (Daramali)	Dr. Raysinghbhai B. Chaudhari (Surat)
Dr. A.D.Shah (Ahmedabad)	Dr. Jignesh P. Modi (Mehsana)
Dr. Vinod Asudani (Nagpur)	Dr. Mahesh R. Solanki (Anand)
Mrs. Monika R. Seth (Nagpur)	Dr. Viral Jadav(Ahmedabad)
Dr. Dixa H. Savla (Anand)	Dr. Ajaykumar M. Raval (Palanpur)
Dr.(Mrs) Chhanda Chatterjee (West Bengal)	Dr. G. Muppudathi (Tamilnadu)
Dr. Jayaben Barevadia (Surat)	Prof. Ganesh Pundlikrao Khandare ('NAAC' Steering Committee Member)

Advisory Board (International)

Dr. Kamlesh P. Suthar (Australia)	Prof. M. B. Gajjar (Canada)
Dr. Shailesh L. Gajjar (New Zealand)	Prof. Rajnikant C. Gajjar (U.A.E.)
Dr. Dhiren P. Suthar (Canada)	Mr. Nilesh Patel (U.K.)
Dr. Manish S. Patel (Canada)	Mr. Shailesh D. Patel (U.S.A.)
Dr. Dibyajyoti Saha (Bangladesh)	Mr. Kirit B. Prajapati (U.S.A.)
Prof. N. D. Patel (Australia)	Mr. Bhadrash B. Suthar (U.A.E.)
Dr. Darejan Geladze (Georgia)	Miss. Shilpa J. Patel (U.S.A.)

RET Academy for International Journals of Multidisciplinary Research (RAIJMR)

International Journal of Research in all Subjects in Multi Languages (IJRSML) is a **Refereed***, **(Reviewed)**, **Indexed & Print** Monthly Research International Journal which aims to promote research education worldwide. This is a print Journal that publishes high-quality solicited and unsolicited articles in Multidisciplinary/All Subjects in all Languages.

***Refereed Means**

Refereed materials are publications reviewed by "expert readers" or referees prior to the publication of the material. After reading and evaluating the material, the referee informs the publisher if the document should be published or if any changes should be made prior to publication. Refereed materials are also referred to as **Peer Reviewed**. Refereed materials are significant to the research and the literature of most academic fields because they assure readers that the information conveyed is reliable and timely.

Indexing

International Journal of Research in all Subjects in Multi Languages (IJRSML) is a Refereed, (Reviewed), Indexed & Print Monthly Research International Journal. This Academy is listing in following Database.

- www.journals.indexpennicous.com
- www.gulib.georgetown.edu/newjour
- www.scholar.google.com
- www.exclusivemba.com
- www.academia.edu
- www.jourinfo.com
- www.termpaperwarehouse.com
- www.celebrityballa.com
- www.flair.wittysparks.com
- www.penzu.com/journals
- www.journalseeker.researchbib.com
- www.shareworld.com
- www.calameo.com
- www.scribd.com
- www.docstoc.com
- www.olx.in
- www.drji.org

Review Process

1. Each manuscript will be primarily examined by the editor, and then forwarded to one/two referee(s) for blind review. The research paper shall be published subject to recommendation of referees. The review process may take up to 2-5 days. (Maximum two weeks in extra ordinary circumstances).
2. The author's shall be informed about the selection/rejection of the article/paper by e-mail only. However, the Journal shall publish the article/papers of the authors completing the formalities in due time mentioned as per our norms. The rejected papers shall not be returned.
3. In case of acceptance of the article and completion of publication formalities by the author, Journal reserves the right of making amendments in the final draft of the research paper to suit the journal's requirement.
4. The Editor –in –Chief is the final authority for publish the paper in any Journal under the head of **RAIJMR**.

International Journal of Research in all Subjects in Multi Languages (IJRSML)

ISSN: 2321-2853

Vol. 4, Issue: 9, October: 2016

Sr.	Contents	Pg. No.
1	Relationship between Study Habits of Male and Female University Students <i>Dr. Chandana Dey</i>	1-5
2	गोंडवना महाराष्ट्रीसाडेभश्री नंदकुंवरबा <i>डॉ. किरण खिरवाणीया</i>	6-7
3	Internet Awareness among B.Ed. Trainees <i>Prashant Keshubhai Chauhan</i>	8-11
4	विद्यार्थीओने सिद्धिप्रेरित करवानी प्रयुक्तिओ <i>मितल भावधिया</i>	12-19
5	A Study of Effectiveness of Perceptions of Teacher-Trainee towards TET examination <i>Parmar Kamlesh Govindram</i>	20-24
6	Job Commitment of Teacher Trainees of B.Ed. College <i>Dr. Vanrajsinh J. Bihola</i>	25-27
7	शिक्षणुनी गुणवत्ता वधारवा शिक्षक-प्रशिक्षणु सशक्तिकरणु करवुं <i>डॉ. गीताबेन डी. हवे</i>	28-30
8	सुरत शखेरनी लघुमती माध्यमिक शाणाओना विद्यार्थीओनी समस्याओनो अल्यास <i>डॉ. नीताबेन गोविंदबाई पटेव</i>	31-33
9	शिक्षक शिक्षणुमां मूल्यशिक्षणु <i>वर्या अवाबाई परमार</i>	34-36
10	The UNESCO Conceptualization of Quality Education <i>Jignesh Modi</i>	37-38
11	A study: Adjustment Level of Innovative and Emerging Teachers <i>Dr. Prerna Macwan</i>	39-41
12	A Study of Construction and Try out of Reasoning Ability of Primary Teachers' Trainees <i>Charulben Navinbhai Patel</i>	42-44

International Journal of Research in all Subjects in Multi Languages (IJRSML)

ISSN: 2321-2853

Vol. 4, Issue: 9, October: 2016

13	A Study of Awareness about Human Rights in College Students <i>Mehulkumar A. Patel</i>	45-47
14	A study of opinions of secondary Teacher Trainees about online Exam <i>Mahesh P. Vaghela</i>	48-50
15	An Impact of Anxiety on Cognitive and Non-Cognitive Characteristics of the Higher Secondary School Students <i>Dr. Prakashkumar j. Patel</i>	51-54
16	ધોરણ ૮ના વિદ્યાર્થીઓ માટે વિજ્ઞાન અને ટેકનોલોજી વિષય માં સિદ્ધિ કસોટીની રચના અને અજમાયશ <i>ડૉ. જગનેશકુમાર એચ. લીબાચીયા</i>	55-57

Relationship between Study Habits of Male and Female University Students

DR. CHANDANA DEY
Associate Prof. & Incharge
Khwaja Moinuddin Chishti
Urdu, Arabi-Farsi, University
Lucknow

Introduction

The student's academic achievement has a very important place as well as in the process of learning. It is used to pass judgments about one's total potentialities and capacities which are frequently shown by examination results. It is used to pass judgment on the quality of education offered by academic institutions. In fact, it is still the most topical debate in higher learning institutions that caused great concern to educators and researchers to the alarming examination performance of students. The potential of any person for scholastic achievement is hardly ever realized due to many factors. Attempts are made to remove obstacles to higher attainments by improving the quality of instruction, instructional materials, educational environment and so on. When it is said that attempts are made, this is true of a few progressive countries and a few progressive schools only. This research is only a small attempt to making the teacher, the students and the parents aware that certain habits of study are good and conducive for better academic achievements. Study habits are measured directly through reports, examination, assessment and rating. Student's attitude and study habits towards any subject have been described as function of their belief about the subject and implicit evaluative responses with those beliefs.

Objectives

The present study has been designed to study the following objective:

1. To carry out the relationship between study habits of male and female students.

Need and importance of the study

This study investigated the determinants of study habits among variables such as method of study were looked into and to know on the other hand how they influence academic performance. This investigation has sought to examine the relationship between study habits of male and female, undergraduate and postgraduate university students.

Tools Used

Study Habit Inventory, by Palsane & Sharma measures the study habits of students. This is an objectively scorable test which attempts to make the teacher the student and the parents aware that certain habits of study are good and conducive to better achievement.

Sampling Procedure

For this study, first the university was selected and then the students of this university, to whom the test was given. Population in the study is the well defined group of students (males & females) studying in the classes of the university. The number of students on rolls in these courses is very large. Thus, on account of the large size of the population it was not feasible to collect the data single handed on the basis of random sampling, by choosing the entire listed population with the help of tables. In order to select a suitable sample of the university students, the researcher first collected the list of various courses of the university. Secondly, collected the students list of male and female in the first

and second semester of studies and then selected the students in the basis of random sampling using random number table.

The Population

For the purpose of this study was defined as all the females and male students of a University, there are 5 courses and the total number of students in the classes of university was very large and could not be included sources. It was decided to draw a representative sample and conduct the study on these units of the sample. The procedure of drawing the sample is described below :

The Sample

For the purpose of drawing the sample, sample frame was prepared first. This was in the form of a complete list of all the course of the University . A two stage sampling procedure was adopted. In the first instance 20% courses were selected through systematic sampling technique. In all there were 9 departments, hence the no. of departments selected on the basis of systematic sampling came to be two (2- UG and 2-PG departments). For the ease of administration the departments selected were as follows :

UG Courses:

1- Education 2- English

PG Courses:

1- Commerce 2- Business Management

At the second stage it was decided to select only the second semester male and female students were selected since taking all the students from each course would make the sample very large. Thus, the students of second semester were selected for different courses of 4 faculties. The male and female students of these faculties finally selected constituted the sample which formed the basis of this study. The size of the sample thus obtained was 92. The faculty wise list showing the number of male and female students selected is given of table two of appendix 1.

The sample was afterwards broken into two sub-groups on the basis of UG and PG and male and female students. The size of these groups worked out to be 36 females and 56 males students respectively.

Scheme of data collection

The data was collected personally. The department In charge of each faculty was requested for the required support for data collection. The Head / in charges were convinced of the utility and outcomes of the study and their consent for data collection from the students were sought. Before administering the tool a brief introduction was given to the students regarding response to the statements, given in the tool. The data was collected faculty/department wise from the male and female students of the University.

Analysis

Hypothesis 1

There is no significant difference between study habits of male and female students

Study Habits

Table no. 1

Distribution	N	Mean	SD	t
Male	56	58.10	7.62	3.04
Female	36	63	7.55	

Male and female students were tested by applying the t-test. The t-value is shown in the table no. 1. The t- value obtained was 3.04 which is significant at .05 and .01 level. Hence the null hypothesis is rejected. It may also be seen in the table that the mean value of males does not differ much from the

mean value of females. It can be concluded that there is significant difference between study habits of male and female university students.

Hypothesis 1(a): Budgeting Time

The sub-hypothesis for this factor that, there is no significant difference between budgeting time (Factor of Study Habit Inventory) of male and female students.

Budgeting Time

Table no. 1 (a)

Distribution	N	Mean	SD	t
Male	56	7.16	2.73	1.08
Female	36	5.5	1.57	

The t-value are presented in the table 1(a). The mean value of male students (i.e. 7.16) and that of female students (i.e. 5.5) show a very slight difference. As a result, the t-value as shown in the above table is non-significant at .05 and .01 level. Hence the null hypothesis is accepted. So it is concluded that there is no significant difference between budgeting time of male and female university students in this area.

Hypothesis 1(b): Physical Condition:

The sub-hypothesis for this factor that, there is no significant difference between physical condition (Factor of Study Habit Inventory) of male and female students.

Physical Condition

Table no. 1 (b)

Distribution	N	Mean	SD	t
Male	56	8.5	1.82	1.40
Female	36	6.4	2.92	

The t-value is presented in the above table. The mean value of male students (i.e. 8.5) and that of female students (i.e. 6.4) show a very slight difference. As a result, the t-value as shown in table is not significant at .05 and .01 level. Hence the null hypothesis is accepted. So it is concluded that there is no significant difference between physical condition of male and female university students in this area.

Hypothesis 1 (c): Reading

The sub-hypothesis for this factor that, there is no significant difference between reading ability (Factor of Study Habit Inventory) of male and female students.

Reading Ability

Table no. 1(c)

Distribution	N	Mean	SD	t
Male	56	8.5	1.81	2.40
Female	36	10.33	1.94	

The t-value is presented in the above table. The mean value of male students (i.e. 8.5) and that of female students (10.33) show a very slight difference. As a result, the t-value as shown in the table is significant at .05 level. Hence the null hypothesis is rejected. So it is concluded that there is significant difference between reading ability of male and female university students in this area.

Hypothesis 1 (d): Note Taking:

The sub-hypothesis for this factor that, there is no significant difference between note taking (Factor of Study Habit Inventory) of male and female students.

Note Taking**Table no. 1 (d)**

Distribution	N	Mean	SD	t
Male	56	5.5	1.14	11.36
Female	36	3	1.19	

The t-value is presented in the above table. The mean value of male students (i.e. 5.5) and that of female students is (i.e. 3) show a very slight difference. As a result, the t-value as shown in the table is significant at .05 and .01 level. Hence the null hypothesis is rejected

Results

On the basis of this investigation, the results are:

The first research hypothesis that, there is no significant difference between study habits of male and female students was tested by applying the t-test. The calculated t-value obtained was **3.04** which is significant at .05 and .01 level. Hence the null hypothesis is rejected. So it is concluded that there is a significant difference between study habits of male and female students.

In the second sub-hypothesis of this hypothesis, the calculated t-value obtained was **1.40** which is not significant at .05 and .01 level. Hence the null hypothesis is accepted. So it is concluded that there is no significant difference between physical condition of male and female students.

In the third sub-hypothesis of this hypothesis, the calculated t-value is obtained was **2.40** which is significant at .05 level. Hence the null hypothesis is rejected. So it is concluded that there is a significant difference between reading ability of male and female students.

In the fourth sub-hypothesis of this hypothesis, the calculated t-value obtained was **11.36** which is significant at .05 and .01 level. Hence the null hypothesis is rejected. So it is concluded that there is a significant difference between note taking of male and female students.

In the fifth sub-hypothesis of this hypothesis, the calculated t-value obtained was **2.5** which is significant at .05 level. Hence the null hypothesis is rejected. So it is concluded that there is a significant difference between learning motivation of male and female students.

In the sixth sub-hypothesis of this hypothesis, the calculated t-value is obtained was **1.78** which is not significant at .05 and .01 level. Hence the null hypothesis is accepted. So it is concluded that there is no significant difference between memory of male and female students.

In the last sub-hypothesis of this hypothesis, the calculated t-value is obtained was **2.27** which is significant at .05 level. Hence the null hypothesis is rejected. So it is concluded that there is a significant difference between health of male and female students.

Conclusion

From the results obtained in the study habits from Study Habit Inventory of male and female university students, it is clear that there is a significant difference between study habits of male and female students. This is so because in the Indian society, the female students tend to be more serious regarding their studies. The female students are more organized and are able to budget their study time more systematically as compared to the male students

References

1. Advokat, Clair. et.al. (2011). "College students with and without ADHD: Comparison of self-report of medication usage, Study Habits and Academic Achievement." *Journal of Attention Disorders*, vol.15, n8, p656-666 Nov.
2. Avani, J.C. & Sharma, R.A. (2004). "Test anxiety in relation to academic achievement." *Indian Journal of Psychometry and Education*, vol.35(2):123-125.
3. Blaylock, T.H. (2006). "The effects of advisor persona motivational and help seeking on solicited advisement and achievement in multimedia based learning." *Dissertation Abstracts International*, vol.67, no.11 May, 4092.

4. Brunberg, Geir Scott. et.al. (2010). "Preoccupation with failure affects number of study hours- not academic achievement." *Scandinavian Journal of Educational Research*, vol.54, n.2, p125-132.
5. Bugg, Julie M. et.al. (2008). "Improving student's study habits by demonstrating the Mnemonic benefits of semantic processing." *Teaching of Psychology*, vol.35, n.2, p96-98.
6. Pachauri, Girish. (2010). "Psychological Foundation of Education." Surya publication c/o R. Lall book depot, Meerat. Near govt. Inter college.
7. Selvam, Panneer. (2010). "Education for All." Published by S.B. Nangia A.P.H. publishing corporation, 4435-36/7 New Delhi, Ansari road, Durga ganj.
8. Gakhar, S.C. & Aseema. (2004). "Influence of self-concept, stress, locality and gender on the academic achievement and reasoning ability of adolescents." *Prachi Journal of Psycho-cultural dimentions*, vol.20(1), p25-28.
9. Horbec, Deb. (2012). "The link between reading and academic success." *English in Australia*, vol.42, n.2, p58-67 Sep.
10. Kim, ChanMin. & Keller, John M. (2008). "Effects of motivational and volitional email messages (MVEM) with personal messages on undergraduate student's motivation, study habits and achievement." *British Journal of Educational Technology*, vol.39, n.1, p36-51 Jan.
11. Loyens, Sofie M.M. et.al. (2007). "The impact of student's conceptions of constructivist assumptions on academic achievement and drop-out." *Studies in Higher Education*, vol.32, n.5, p581-602 Oct.
12. Mendiola, P.C. (2004). "The effect of early, regular and late registration on academic success and retention of community college students." *Dissertation Abstracts International*, vol.65, n.2 August, 369.
13. Ning, H.K. & Downing, Kevin. (2010). "Connections between learning experience, study behavior and academic performance: A longitudinal study." *Educational Research*, vol.52, n.4, p457-468 Dec.
14. Nonis, Sarath A. & Hudson, Gail I. (2010). "Performance of college students: Impact of study time and study habits." *Journal of Education for Business*, vol.85, n.4, p229-238.

ગોંડલના મહારાણીસાહેબશ્રી નંદકુંવરબા

ડૉ. કિરણ હિરવાણીયા

મહારાણી નંદકુંવરબા ડાંગ જિલ્લામાં આવેલા ધરમપુરના મહારાણા ધરમદેવજીના કુંવરી હતા. તેમણે પોતાની પુત્રી માટે વિદ્વાન શિક્ષકોને મહેલમાં બોલાવીને શિક્ષણ અપાવ્યું હતું પણ કુંવરી આગળ વધે તે પહેલા ગોંડલના રાજમાતા મોંઘીબા તરફથી “કહેણ” આવ્યું અને ૧૪ વર્ષના કુંવરીનું લગ્ન ભગવતસિંહજી સાથે થયા. મહારાજ ભગવતસિંહજીએ ૧૬ વર્ષની ઉંમરે એકીસાથે ત્રણ ઠકરાણા(રાણી) સાથે લગ્ન યોજ્યા હતા. તે ભારે ધામધૂમથી ઉજવાયા હતા.

નંદકુંવરબાના સાસુ મોંઘીબા સુધારક વૃત્તિના હોવાથી તેઓ કન્યા કેળવણીના ભારે હિમાયતી હતા અને તેમણે ઘણી કન્યાશાળાઓ સ્થાપી હતી. તેમને ત્રણે “વહુઓ” પ્રત્યે અપાર પ્રેમ હતો. તેમાં પણ નંદકુંવરબા સ્વરૂપવાન અને ભણેલા હોવાથી મોંઘીબાને તેમના પ્રત્યે વિશેષ પ્રેમ હતો. ઈ.સ.૧૮૯૪માં કવિ દલપતરામે ગોંડલની મુલાકાત લીધી હતી. તે સમયે સાસુ-વહુએ તેમની સાથે સુધારાની ચર્ચા કરેલી.

મહારાણી નંદકુંવરબા પડદાના રિવાજને તોડનાર પહેલાં જ રજપૂત મહિલા હતા. મહારાજ ભગવતસિંહજી સાથે તેમણે ઈંગ્લેન્ડ, યુરોપ, અમેરિકા, જાપાન, ઓસ્ટ્રેલિયા, ચીન, સિલોન વગેરે દેશોનો પ્રવાસ કર્યો હતો. મહિલાઓની ઉન્નતિ સાધવાના તેમના પ્રયાસોની કદર રૂપે મહારાણી વિક્ટોરીયાએ તેમને “કાઉન્ટ ઓફ ઈન્ડિયા” નો ખિતાબ આપ્યો હતો. વિદેશ પ્રવાસથી પાછા કર્યા બાદ તેમણે “ગોમંડળની પરિક્રમા” નામનો ગ્રંથ લખ્યો હતો. ઈ.સ. ૧૯૦૯ના ઓક્ટોબરની ૨૮મીએ રાજકોટ ખાતે યોજાયેલ સાહિત્ય પરિષદમાં તેમણે સ્વાગત સમિતિના પ્રમુખ તરીકે આપેલું વક્તવ્ય એ સમયે સારી પ્રશંસા પામ્યું હતું.

મહારાણી નંદકુંવરબાએ ઈ.સ.૧૮૯૧-૯૨માં વિશ્વના વિવિધ દેશોનો પ્રવાસ કર્યો એ દરમિયાન તેમણે મુંબઈની એલેક્ઝાંડ્રા ઈન્સ્ટિટ્યુટ અને વિક્ટોરીયા ફીમેલ હાઈસ્કૂલ ઉપરાંત પૂનાની ગર્લ્સ હાઈસ્કૂલની મુલાકાત લીધી અને પોતાની સાસુ મોંઘીબાની સ્મૃતિમાં તેમણે “મોંઘીબા ગર્લ્સ હાઈસ્કૂલ” સ્થાપી હતી. પોતાની રાજકુંવરીઓને તેમણે ઈંગ્લેન્ડમાં ભણાવી હતી. વળી તેઓ ભાવનગરની બાર્ટન ફીમેલ ટ્રેનીંગ કોલેજ સાથે પણ સંકળાયેલા હતા. નંદકુંવરબાને ગુજરાતી અને અંગ્રેજી સાહિત્યનો શોખ હતો.

સાહિત્યકાર ભગવંતરાય કલ્યાણરાય ઠાકોરે ઈ.સ.૧૯૧૧માં લખ્યું હતું કે ગોંડલના મહારાજ ભગવતસિંહજીને સંપૂર્ણ સાથ આપીને મહારાણી નંદકુંવરબાએ સુધારાઓ દાકલ કરાવ્યા છે અને તેમણે ખાસ કરીને ગોંડલ રાજ્યની કન્યા કેળવણીને ઉત્તેજન આપ્યું છે. તે જ પ્રમાણે ભાવનગરના દિવાન સર પ્રભાશંકર પટ્ટણીએ પણ નંદકુંવરબાને સૌમ્ય હૃદયવાળા સુધારક મહારાણી તરીકે બીરદાવ્યા હતા. ઈ.સ.૧૯૧૯માં મહારાજાએ કાયદાની દૃષ્ટિએ કન્યા કેળવણી મફત અને ફરજિયાત બનાવી તેની પાછળ તેમના પત્ની નંદકુંવરબાની પ્રેરણા હતી.

નંદકુંવરબા અને ભગવતસિંહજીને સાહિત્યનો શોખ હતો. તેમણે ઈ.સ.૧૮૯૪માં ગુજરાતના લોકવાદીવા કવિ અને સમાજ સુધારક દલપતરામને ગોંડલમાં તેડાવીને તેમની પાસેથી બોધરૂપ કવિતા સાંભળી હતી. નંદકુંવરબા અમદાવાદની વિખ્યાત સંસ્થા “ગુજરાત વર્નાકુલર સોસાયટી”ના લાઈફ મેમ્બર હતા. આવા કારણોસર જ્યારે ઓક્ટોબર ઈ.સ.૧૯૦૮માં રાજકોટમાં અંબાલાલ સાકરલાલ દેસાઈના પ્રમુખપદે ત્રીજી ગુજરાતી સાહિત્ય પરિષદ યોજાઈ તે સમયે તેની સ્વાગત સમિતિના પ્રમુખ મહારાણી નંદકુંવરબા હતા. તેમાં ભગવતસિંહજી પણ હાજર હતા. સમગ્ર સૌરાષ્ટ્રના રજવાડાના પ્રતિકરૂપ નંદકુંવરબા અને ભગવતસિંહજી હતા.

નંદકુંવરબા મૂળમાં તો ધરમપુર સ્ટેટના રાજા ધરમદેવના પુત્રી હતા અને લગ્ન પહેલા પણ તેમણે નાની વયે “ચબરાકપાણું” બતાવ્યું હતું. લગ્ન બાદ તેઓ ગુજરાત – સૌરાષ્ટ્રના એક તેજસ્વી રાજકુંટુંબ સાથે જોડાયા હતા. તેમણે ઈ.સ.૧૯૦૨માં “ગોમંડળ પરિક્રમા” નામનો પ્રવાસગ્રંથ પ્રસિદ્ધ કર્યો હતો. આ દુર્લભ ગ્રંથ સદભાગ્યે ગુજરાતી સાહિત્ય અકાદમીના સહકારથી ઈ.સ.૨૦૦૮માં પુનઃ પ્રસિદ્ધિ થયો અને તેનું સંકલન ગુજરાત સમર્થ સાહિત્યકાર ભોળાભાઈ પટેલે કર્યું હતું. ઈ.સ.૧૯૦૨માં તેનું શિર્ષક “ગોમંડળ પરિક્રમા” છે. “ગોમંડળ પરિક્રમા” એટલે પૃથ્વી પ્રદક્ષિણા. મહારાણીએ રંગેલો આ ગ્રંથ સારોજ સ્પષ્ટ છે.

નંદકુંવરબા ઈ.સ.૧૮૯૦ના આખરમાં બીમાર પડતા દાકતરોએ તેમને બ્રિટનમાં સારવાર માટે ઈંગ્લેન્ડ જવાની સલાહ આપી તેથી તેઓ તેમના પરિવાર સાથે ગયા અને ત્યાં રોકાયા ત્યારબાદ ઈ.સ.૧૮૯૭માં બ્રિટન અને અન્ય વિદેશોનો પ્રવાસ કર્યો. નંદકુંવરબાએ ઈંગ્લેન્ડ, સ્કોટલેન્ડ, આર્થલેન્ડ, ફાન્સ, સ્વીઝરલેન્ડ, ઈટાલી, બેલ્જિયમ, હોલેન્ડ, નોર્વે, સ્વીડન, ડેન્માર્ક, પોર્ટુગલ, સ્પેન, જર્મની, ઓસ્ટ્રીયા અને

હંગેરી, રશીયા, તુર્કસ્તાન, ગ્રીસ, અમેરિકા, ચીન, ઓસ્ટ્રેલીયા અને સીલોન (શીલંકા)નો પ્રવાસ કર્યો હતો. નંદકુંવરભાઈ પુસ્તકની પ્રસ્તાવનામાં લખ્યું છે કે, સગાસંબંધીઓનો વિરોધ સહન કરીને પણ તેઓ સજોડે વિદેશોમાં ધૂમ્પા હતા.

નંદકુંવરભાના આ ગ્રંથનો અભ્યાસ બ.ક. ઠાકોરે આનંદ શંકર ધ્રુવના “વસંત” માસિકના સંવત ૧૯૫૮ના અંકમાં કર્યો હતો. તેમણે લેખિકાની “પરિપક્વ અવલોકન શક્તિ, તેમજ અદલ, ફરેલ અને કેળવાયેલી વિચાર શક્તિ”ની પ્રશંસા કરી છે. ભોળાભાઈ પટેલે ગ્રંથ વિશે લખ્યું છે કે “લેખિકાના ચિંતનશીલ અને બૌદ્ધિક અભિગમ ધરાવતા સ્વભાવનો આ ભ્રમણવૃત્ત વાંચનારને સતત પરિચય થતો રહે છે. તેમાં તેમના પશ્ચિમના દેશો અને ત્યાંના સમાજ-સંસ્કૃતિ વિશેના અને તેની સાથે ભારતના સમાજ-સંસ્કૃતિ વિશેના સુચિતિત અભિપ્રાયો અને ઉદગારો તુલનાત્મક પરિપ્રેક્ષ્યમ પણ મળે છે.”

આમ, મહારાણી નંદકુંવરભા સમાજ સુધારક અને સારા લેખિકા હતા. ગુજરાત અને હિંદના રજવાડાઓમાં ગોંડલ રાજ્ય ઘણી દૃષ્ટિએ અનોખું હતું. સંગ્રામસિંહ, મોંઘીબા, ભગવતસિંહ અને નંદકુંવરભા વિદ્યાવ્યાસંગી હતા. તેમણે ધનમાં આળોટવાને બદલે પ્રજાકલ્યાણમાં રસ લીધો હતો. તેમનું જીવન સાદું અને સંયમી હતું. આવા કારણોસર ગોંડલ રાજ્ય પ્રમાણમાં નાનું હોવા છતાં તેણે ભારે નામના પ્રાપ્ત કરી હતી.

ભગવતસિંહજીના અવસાન અગાઉ નંદકુંવરભાનું અવસાન ઈ.સ.૧૯૩૫માં ૬૭માં વર્ષે થયું હતું. ભગવતસિંહજી અને નંદકુંવરભા માત્ર પતિ પત્ની નહોતા તેઓ સાચા મિત્ર પણ હતા. નંદકુંવરભાના અવસાન બાદ ભગવતસિંહજી ખાલીપો અનુભવતા હતા. નંદકુંવરભા પ્રગતિશીલ વિચારસરણીને વરેલા મહારાણી હતા. જે ખરેખર આજે પણ નવી પેઢીને સમાજસુધારક તરીકે પ્રેરણા આપે છે.

સંદર્ભસૂચિ

1. દવે, રાજેન્દ્ર “ભગવત ગુણ બંડાર”, પ્રવિણ પ્રકાશન, ઈ.સ. ૨૦૦૦.
2. ભગવત, સુવર્ણ મહોત્સવ (ગોંડલ ૧૯૩૫)
3. એસ.વી. જાની, સૌરાષ્ટ્રનો ઈતિહાસ (અમદાવાદ, ૨૦૦૩)
4. નંદકુંવરભા, ગોમંડલ પરિક્રમ (સંકલન-ભોળાભાઈ પટેલ), ગુજરાત સાહિત્ય અકાદમી, ગાંધીનગર- ૨૦૦૮
5. H.H. Bhagvat Sinh Jee, A Short History of Aryan Medical Science with ten Plates (London, Machmillan & Co. Ltd., 1896)

Internet Awareness among B.Ed. Trainees

PRASHANT KESHUBHAI CHAUHAN

Abstract:

The purpose of the study was to explore B.Ed. trainees' internet awareness. The aim of teacher education is to develop skills and appropriate knowledge among teacher trainees for using and integrating right technology in an appropriate manner. It is important to develop teacher competencies in use of web-technologies, especially use of internet is considered as empowering tool for teachers. The main objective was to investigate opinions of B.Ed. trainees towards use of internet. For studying internet awareness, an opinionnaire was constructed and the same was administered on trainees of B.Ed. College. The analysis of the data was performed by finding frequency of every statement on the basis of information obtained. The statements were interpreted on the basis of calculated percentage. Results were presented in the following four categories: (a) Access to Internet, (b) Interest in using Internet, (c) Purpose of Internet use, and (d) Difficulty faced in using Internet. The researcher has selected the problem in a spirit of inquiry and in conclusion the researcher is fully satisfied that it has been a good learning experience. By using internet in educational matters e.g. assignments, projects, lesson planning, practical work, etc. the quality of education can be increased. It is very useful in order to keep our future generations updated and proactive.

Keywords: *Internet awareness, B.Ed. trainees, technology.*

1. Introduction

Education today is more than teaching and learning with an emphasis on technology. With the emergence of the World Wide Web (www) in 1969, the world of teaching and learning has adopted it as one of its main innovations. Internet is a very effective and popular tool used by the teacher as well as students for educational purposes, entertainment, and various other purposes. Such technology might help improve the quality of learning, rather than simply making it faster and cheaper.

The aim of teacher education is to develop skills and appropriate knowledge among teacher trainees for using and integrating right technology in an appropriate manner. It is important to develop teacher competencies in use of web-technologies, especially use of internet is considered as empowering tool for teachers. Internet, also known as network of networks is a very effective and popular tool used by the students for education as well as variety of other purposes including entertainment. It delivers information in the form of text, images, graphics, animations, etc. Internet is a very versatile medium to meet the information needs of students. As a result, it has become very popular among the student community. Keeping in mind all these points, the researcher decided to study internet awareness among B.Ed. trainees.

2. Objectives of the study

The present study was undertaken with the following objectives:

1. To construct an Opinionnaire to know the opinions of B.Ed. trainees towards use of internet.
2. To find out the accessibility of internet to trainees.
3. To study the opinions of teacher trainees towards use of internet.
4. To study the purpose of internet use.
5. To study the opinions regarding difficulties faced by the trainees during internet use.

3. Delimitations of the study

1. Present study is carried out only for the teacher trainees of B.Ed College.
2. For the present study, only the self-made opinionnaire was used as a tool for collecting the data.

4. Research Methodology

A survey method was adopted for the present research.

5. Sampling

For the present study, the researcher has adopted purposive sampling technique for the collection of the data. The participants in this study were the student teacher of B.Ed. College.

6. Tools for the study

The title of the present research is "Internet Awareness among B.Ed. trainees". Keeping in mind the topic, the researcher decided to use self developed opinionnaire specifically developed for the study. The opinionnaire consisted of 30 statements and it consisted of four main components as under:

Table 1 components of internet awareness opinionnaire

Sr. No.	Section
1.	Access to Internet
2.	Interest in using Internet
3.	Purpose of Internet use
4.	Difficulty faced in using Internet

7. Data Collection

Data were collected with the help of opinionnaire. There was no time limit given. The teacher trainees completed the opinionnaire in average 15-20 minutes.

8. Analysis and Interpretation of the data

The present study consisted of study of opinions of 90 teacher trainees and employed percentage analysis. The analysis of the data was performed by finding frequency of every statement on the basis of information obtained. The statements were interpreted on the basis of calculated percentage.

9. Findings

From the analysis and interpretation of data of the study, the researcher drew the following conclusions:

A). Access to Internet

- Accessibility to internet is the deciding factor for the use of internet. From the analysis of the data it is observed that 85% trainees have access to internet while 15% trainees said that they have no access to internet.
- 94% trainees have knowledge of internet, while only 6% trainees do not know about internet. From this, it can be said that majority of trainees have the knowledge of internet but they do not have their own computer and their financial condition is not so good that they can afford to use it.
- As regard to place of internet use, some trainees used internet facilities available at college, some go to cyber cafe, some use it on mobile, etc. Only 35% trainees used internet services available on mobile while others do not use it.
- The trainees were also asked about the time they spend while using internet. Majority of the students reported that they use internet as and when required.

B). Interest in using Internet

- Regarding interest in using the internet, 90% trainees showed interest while only 10% trainees were not interested. Majority of the trainees have interest in using the internet for various

purposes. The students who gave negative response also cleared that even though they have interest they cannot use it for one or another reasons.

- 82% trainees agreed that they can use internet easily while 18% trainees even though interested cannot use it for one or another reasons.

C). Purpose of Internet use

- Regarding purpose of internet use different trainees use it for different purposes like they use it for e-mail, surfing, chatting, searching for various purposes, etc. Majority of the trainees use it for educational purposes. Some trainees used it for entertainment and playing games.
- 65% of trainees use internet for educational purposes while 35% trainees use it for other miscellaneous purposes.
- 40% of trainees used internet for getting information about job.
- 44% trainees used it for entertainment.
- 33% trainees used internet for communicating with friends and relatives.
- 93% trainees said that they can get desired information from any corner of the world through internet.
- Only 15% of trainees use internet for payment of bills.
- 70% of trainees use it for filling forms online.
- Only 21% trainees use it for online booking of bus, train tickets.
- Only 3% trainees use internet for online shopping.
- 61% trainees have obtained information regarding different universities through internet.
- From this it can be said that different trainees use internet for different purposes.

D). Difficulty faced in using Internet

- The study of difficulties faced while using the internet, there may be many reasons either teacher do not encourage them properly or lack of required infrastructure.
- Only 30% trainees have required infrastructure at home while 70% trainees does not have required infrastructure facilities at home for internet use.
- There are facilities available in the college but they do not get sufficient time to use it as
- they are engaged in lesson planning, attending lectures and various other activities. They want to use it home but they do not have required infrastructure facilities at home.

10. Conclusion

The present study was a humble attempt to check the internet awareness among B.Ed. trainees. However, there is not quite satisfaction. There may be several reasons for this. The trainees should be motivated properly to make use of internet for educational purposes. The teacher educator should also be trained in the use of internet effectively. The researcher has selected the problem in a spirit of inquiry and in conclusion the researcher is fully satisfied that it has been a good learning experience. By using internet in educational matters e.g. assignments, projects, lesson planning, practical work, etc. the quality of education can be increased. It is very useful in order to keep our future generations updated and proactive.

References

1. Aparna Rajput & M.A. Ansari. Internet Use Pattern among Undergraduate Agriculture Students: A Study at Pantnagar, in *University News*, 46(05), February, 2008.
2. Mohanty, Jagannath (2005). *Educational Technology*. New Delhi: Deep & Deep Publications.
3. Moturi, Ravikumar (2004). *Information Technology for Higher Education*. New Delhi: Sonali Publications.
4. Rogers, P. L. (2000). Barriers To Adopting Emerging Technologies in Education. *Journal of Educational Computing Research*, 22(4), 455-472.
5. Sanders, D.H. (1988). *Computers Today*. Singapore: Mc. Graw Hill Book Co.

6. Surry, D. W., Ensminger, D. C. & Haab, M. (2005). Strategies for integrating instructional technology into higher education. *British Journal of Educational Technology*, 36(2), 327-329.
7. Yadav, Neelam (2003). *A Handbook of Educational Technology*. New Delhi: Anmol Publications.

વિદ્યાર્થીઓને સિદ્ધિપ્રેરિત કરવાની પ્રયુક્તિઓ

મિતલ બાલધિયા

સારાંશ

શિક્ષણનાં ક્ષેત્રે આજકાલ સિદ્ધિપ્રેરણાનો મુદ્દો બહુ જ ચર્ચાસ્પદ બન્યો છે. તેમાં McClellandનું નામ સૌથી વધુ જાણીતું છે. તેમના મત અનુસાર સિદ્ધિપ્રેરિત લોકો ગુણવત્તાના ધોરણો સાથે હરિફાઈ કરનારા, અદ્વિતીય સફળતા માટે પરિશ્રમ કરનારા, લાંબા સમય સુધી પ્રયત્નો કરનારા, પડકારજનક કાર્યો કરનારા અને સાહસી હોય છે. સિદ્ધિપ્રેરણા વ્યક્તિનાં વિચારો, માન્યતા અને અનુભવોને હકારાત્મક રીતે પ્રભાવિત કરે છે. વિદ્યાર્થીની સિદ્ધિપ્રેરણા તેની અપેક્ષિત સફળતામાં નોંધપાત્ર ફાળો આપી શકે. વિદ્યાર્થીની ચોક્કસ સફળતા માટે અનેક આંતરિક કે બાહ્ય પરિબલો જવાબદાર હોઈ શકે, પણ સિદ્ધિપ્રેરણા પણ તેમાંનું એક મહત્ત્વનું પરિબલ છે. સિદ્ધિ પ્રેરણા સ્થિર ઘટક નથી. સંશોધનો એવું સૂચવે છે કે વ્યક્તિની સિદ્ધિ પ્રેરણામાં સુધારો અને વધારો કરી શકાય છે. તેથી શિક્ષક તરીકે આપણે એવી ભૂમિકા ભજવવી જોઈએ જેથી વિદ્યાર્થીઓ સિદ્ધિપ્રેરિત બને, તેમની સિદ્ધિ પ્રેરણામાં અર્થસૂચક વધારો થાય. પ્રસ્તુત સંશોધનપત્રમાં સિદ્ધિપ્રેરણાની વ્યાખ્યાઓ, સિદ્ધિપ્રેરિત વ્યક્તિની લાક્ષણિકતાઓ અને વિદ્યાર્થીને સિદ્ધિ પ્રેરિત કરવા માટેની વિવિધ પ્રયુક્તિઓ તેમજ સિદ્ધિ પ્રેરિત કરવા માટેનાં સોપાનોની રજૂઆત કરવામાં આવી છે. વિદ્યાર્થીને સિદ્ધિ પ્રેરિત કરવા માટે આ રીતો કોઈપણ કક્ષાએ કાર્યરત શિક્ષકને ઉપયોગી બની શકે તેમ છે.

ચાવીરૂપ શબ્દો: સિદ્ધિપ્રેરણા, વિદ્યાર્થીઓ, સિદ્ધિપ્રેરિત વ્યક્તિ, પ્રયુક્તિઓ, સોપાનો

શિક્ષણનાં ક્ષેત્રે આજકાલ સિદ્ધિપ્રેરણાનો મુદ્દો બહુ જ ચર્ચાસ્પદ બન્યો છે. સિદ્ધિપ્રેરણાનો ખ્યાલ અનેક વિદ્વાનો અને સંશોધકોએ આપ્યો છે તેમાં McClellandનું નામ સૌથી વધુ જાણીતું છે. તેમના મત મુજબ દરેક વ્યક્તિ મૂળભૂતરીતે ત્રણ જરૂરિયાત અનુભવે છે : સંબંધ માટેની જરૂરિયાત (need for affiliation), સત્તા માટેની જરૂરિયાત (need for power) અને સિદ્ધિ માટેની જરૂરિયાત (need for achievement). સિદ્ધિપ્રેરણા એટલે ગુણવત્તાના ધોરણો સાથે હરિફાઈ કરવાને વ્યક્તિની ઇચ્છા (McClelland et al. 1953). તેમના મત અનુસાર સિદ્ધિપ્રેરિત લોકો ગુણવત્તાના ધોરણો સાથે હરિફાઈ કરનારા, અદ્વિતીય સફળતા માટે પરિશ્રમ કરનારા, લાંબા સમય સુધી પ્રયત્નો કરનારા, પડકારજનક કાર્યો કરનારા અને સાહસી હોય છે. તેથી આનો અર્થ એમ પણ કરી શકાય કે વ્યક્તિની જે બાબત પ્રત્યે સિદ્ધિપ્રેરણા વધારે હોય તે બાબતમાં સફળ થવાની અને શ્રેષ્ઠ પરિણામ પ્રાપ્ત કરવાની શક્યતા વધારે છે, લક્ષ્યસિદ્ધિ પાછળ સિદ્ધિ પ્રેરણા મહત્ત્વની ભૂમિકા ભજવે છે તેવું કહી શકાય.

સિદ્ધિપ્રેરણા વ્યક્તિનાં વિચારો, માન્યતા અને અનુભવોને હકારાત્મક રીતે પ્રભાવિત કરે છે. તેથી જ કહેવાયું છે કે મહાયુદ્ધો માત્ર શસ્ત્ર-સરંજામ વડે જ નથી જીતાતા, પણ સારી રીતે પ્રેરિત થયેલા લોકો વડે જીતાય છે. આ જ વાત આપણે શિક્ષણ ક્ષેત્રે પણ લાગું પાડી શકીએ. વિદ્યાર્થીની સિદ્ધિપ્રેરણા તેની અપેક્ષિત સફળતામાં નોંધપાત્ર ફાળો આપી શકે. વિદ્યાર્થીની ચોક્કસ સફળતા માટે અનેક આંતરિક કે બાહ્ય પરિબલો જવાબદાર હોઈ શકે, પણ સિદ્ધિપ્રેરણા પણ તેમાંનું એક મહત્ત્વનું પરિબલ છે. તેથી વિદ્યાર્થીને સિદ્ધિ પ્રેરિત કરવા માટેની વિવિધ રીતે અજમાવીને શિક્ષકે તેમને પ્રેરિત કરવા જોઈએ.

સિદ્ધિપ્રેરણાની વ્યાખ્યાઓ

પ્રેરણા વિષયક સંશોધનોમાં સિદ્ધિપ્રેરણા એ સાપેક્ષ રીતે નવો જ ખ્યાલ છે. U. S. A.ની મૂડીવાદી વ્યવસ્થાતંત્રમાંથી આ વિષયનો જન્મ થયો છે. 'motive' શબ્દ લેટીન ભાષાના શબ્દ 'MOVERE'માંથી ઉતરી આવ્યો છે. જેનો અર્થ થાય છે, 'to move'. સિદ્ધિપ્રેરણા એટલે શાબ્દિક અર્થમાં સિદ્ધિ મેળવવા માટે પ્રેરિત કરનાર એવું કહી શકાય. જે લોકો સિદ્ધિ મેળવવા માટે મચી પડે છે તેઓ સિદ્ધિપ્રેરણાની અસરથી કામ કરી રહ્યા છે તેમ કહી શકાય. સિદ્ધિપ્રેરણા એ વ્યક્તિની સફળતા મેળવવાની ઈચ્છા અથવા તો નક્કી કરેલા ધ્યેય સુધી પહોંચવાની ઈચ્છા છે. સિદ્ધિપ્રેરણા એ ચોક્કસ ક્ષેત્રમાં સફળતા મેળવવાની મનોકામના છે. અહીં નક્કી કરેલા ધ્યેયો પ્રેરક તરીકે કામ કરે છે અને વ્યક્તિનાં વર્તનને દીશા આપે છે. અહીં ચાલક તરીકે પ્રેરણાત્મક તણાવ કામ કરે છે જે વ્યક્તિને જરૂરિયાતોની પૂર્તિ કરવા માટે ગતિશીલ કરે છે.

વ્યક્તિ જ્યારે આંતરિક પ્રેરણાથી પ્રેરિત હોય ત્યારે કોઈ બદલા માટે નહીં પણ પોતાના આનંદ માટે પ્રવૃત્તિ કરે છે. વ્યક્તિ જ્યારે બાહ્ય પ્રેરણાથી પ્રેરિત હોય ત્યારે કોઈ બાહ્ય સ્થળ વળતર મેળવવા માટે પ્રવૃત્તિ હાથ ધરે છે. જ્યારે સિદ્ધિપ્રેરણાથી પ્રેરિત વ્યક્તિ શ્રેષ્ઠતાનાં ધોરણો સાથે હરિકાઈ કરીને અદ્વિતીય સફળતા મેળવવાનો સંતોષ પ્રાપ્ત કરવા માટે પ્રવૃત્તિ હાથ ધરે છે. જે લોકો સિદ્ધિપ્રેરિત હોય છે તેઓ શ્રેષ્ઠતાનાં ધોરણો સાથે હરિકાઈ કરીને પોતાની જાતને સફળ સાબિત કરે છે. સામાન્ય રીતે સિદ્ધિપ્રેરણાથી પ્રેરિત કાર્યનું પરિણામ હકારાત્મક હોય છે. જુદા જુદા મનોવિજ્ઞાનીઓએ સિદ્ધિપ્રેરણાની જુદી જુદી વ્યાખ્યાઓ આપી છે આપણે તેને સમજવાનો પ્રયાસ કરીએ.

Murray (1938)

‘મુશ્કેલ લાગતી બાબતોને હલ કરવાની, અવરોધોને હટાવવાની અને શ્રેષ્ઠતા માટેના ઉચ્ચતમ ધોરણોને પ્રાપ્ત કરવાની વ્યક્તિની પોતાની ઈચ્છા એટલે સિદ્ધિપ્રેરણા.’

Zenen(2002)

‘કાર્યમાં સફળતા મેળવવા માટે સંઘર્ષ કરવાની, નિષ્ફળતા મળે ત્યારે પણ દૃઢ મનોબળ રાખવાની, અને સિદ્ધિ મેળવવામાં ગર્વ અનુભવવાની વ્યક્તિની અભિમુખતાને સિદ્ધિપ્રેરણા તરીકે વ્યાખ્યાયિત કરી શકાય.’

Atkinson (1957)

‘સફળતા મેળવવા માટે સંઘર્ષ કરવો અને અથવા સફળતા મેળવવામાં આનંદાનુભુતિ કરવાની બાબતને સિદ્ધિપ્રેરણા તરીકે વ્યાખ્યાયિત કરી શકાય તેમાં ગુણવત્તાનાં ધોરણો જાળવી રાખવાની સાથે જ સ્પર્ધા વખતે એકાગ્ર બનવાનો સમાવેશ થાય છે.’

Burger (1997)

‘ઉચ્ચ સફળતા મેળવનારા ગણતરીપૂર્વકનું જોખમ ખેડનારા અને કામ કરવા માટે સાહસિક અભિગમ ધરાવનારા હોય છે.’

McClelland (1953)

‘શ્રેષ્ઠતાનાં ધોરણોવાળી પરિસ્થિતિઓમાંના સંકેતો દ્વારા સર્જાતી લાગણીની પુનઃગોઠવણી તરીકે સિદ્ધિપ્રેરણાને વ્યાખ્યાયિત કરવામાં આવી છે.’

Ugodulunwa (1997)

‘સિદ્ધિપ્રેરણા વ્યક્તિને સફળતાની ઈચ્છાને પ્રબળ બનાવે છે અને તેની પૂર્તિ માટે સપ્રમાણ પ્રયત્નો કરાવે છે.’

Adsul & Kamble (2006)

‘સિદ્ધિપ્રેરણા એટલે સફળતા મેળવવા માટે સંઘર્ષ કરવાનો ઝોક અથવા સફળતા મેળવવા માટે અંત સુધી મચી પડવાની ઈચ્છા’

McClelland, Atkinson, Clark, & Lowell (1953)

‘શ્રેષ્ઠતાનાં ધોરણ સાથે ઉચ્ચ કક્ષાની હરીફાઈ ધરાવતી સ્થિતિમાં મૂલવેલ કાર્ય સાથે સિદ્ધિપ્રેરણાની લાગણી જોડાયેલી છે.’

Weiner(1974)

‘સિદ્ધિપ્રેરણા એક જ્ઞાનાત્મક વર્તન તરીકે પરસ્પરિક સંબંધની સમાજ સાથે જોડાયેલ નિપજોને ઓળખવાની ક્ષમતા છે.’

Atkinson and Feather (1966)

‘વ્યક્તિ જ્યારે વ્યક્તિગત સિદ્ધિ માટે કાર્યને સાધનરૂપ ગણે ત્યારે થતાં બાહ્ય પ્રયત્નોરૂપે પ્રતિભાના અનાવરણ કે સ્વભાવને સિદ્ધિપ્રેરણા કહે છે.’

Heckhausen (1967)

‘સિદ્ધિપ્રેરણા એ પ્રવૃત્તિઓમાં સફળતા કે નિષ્ફળતા મેળવવાની સંભાવિતતા હોય અને જેમાં શ્રેષ્ઠતાના ધોરણો નિયોજીત હોય તેવા ઉચ્ચ અને વધુ ઉચ્ચ કક્ષાના પ્રયાસો છે.’

Dweck & Elliott (1983, p. 644)

‘સિદ્ધિ પ્રેરણા પરિકલ્પનાઓ, મૂલ્યાંકનો, ધારણાઓ, આગાહીઓ, મૂલ્યો, ધોરણો અને લાગણી વિષયક પ્રતિક્રિયાઓનો વૈવિધ્યપૂર્ણ અને સંકુલ સમૂહ છે જે અતાર્કિક, અચોક્કસ અને વિરોધાભાસી હોઈ શકે છે.’

McClelland (1961)

‘જે લોકો ઉચ્ચ સિદ્ધિ મેળવવા માટે પ્રરિત હોય છે તેઓ પરિણામ અભિમુખ હોય છે, તેઓ પડકારજનક ધ્યેયો રાખે છે, ગણતરીપૂર્વકનું જોખમ ખેડનારા હોય છે, અનિશ્ચિતતાને ઘટાડવા માટે માહિતી મેળવનારા હોય છે, સારી રીતે કામ કરવા માટે રસ્તા શોધનારા હોય છે અને તેઓ પોતાની કાર્યક્ષમતા કેવી રીતે સુધારી શકાય તે શીખનારા હોય છે.’

Johnson & Bradley (1990)

‘વ્યક્તિગત રીતે જોઈએતો, સિદ્ધિપ્રેરકને વ્યક્તિત્વનું એક પાસું ગણી શકાય. દરેક વ્યક્તિની સિદ્ધિપ્રેરણા જુદી જુદી કક્ષાની હોય છે. ઉચ્ચ સિદ્ધિ મેળવનારાઓ સફળતા મેળવવા તરફ દોરાયેલા કે સંઘર્ષ કરનારા, હરિફાઈ કરનારા અને જવાબદારી લેનારા હોય છે. નિમ્ન સિદ્ધિ મેળવનારા ભાગેડું, સ્પર્ધામાં ન જોડાનાર અને નિષ્ફળ જનારા હોય છે.’

Gürşimşek (2002)

‘સિદ્ધિપ્રેરણા હેતુપૂર્તિ માટે જરૂરી પ્રયત્નો સફળતાપૂર્વક પર પાડવાનું વલણ છે.’

Atkinson (1957, p.362)

‘સિદ્ધિપ્રેરણા એક આંતરિક પ્રેરણા છે .વાતાવરણના સંદર્ભમાં જાતને સક્ષમ અને સુદ્રઢ ગણવાનું એક મૂળભૂત પ્રેરિત દબાણ છે.’

McClelland (1961, p.40)

‘માનવીય પ્રેરણા અને વર્તનમાં સિદ્ધિમહેચ્છા એક મહત્વનું પરિબલ છે .તેને સિદ્ધિપ્રેરણા કે સિદ્ધિ જરૂરિયાત કહે છે.’

Murray (1938, p.119)

‘સિદ્ધિ જરૂરિયાત એટલે કશુક મુશ્કેલ હાંસલ કરવું, ભૌતિક વસ્તુઓ, માનવ, વિચારો વગેરેનો ઉપયોગ કરવો . અને આ બધુ જડપથી અને સ્વતંત્રતાથી કરવું.’

Cassidy and Lynn (1989)

‘સામાન્ય રીતે સિદ્ધિપ્રેરણા એટલે એવું કહી શકાય કે પોતાના સામાજિક વાતાવરણમાં વ્યક્તિગત ધ્યેયોને સિદ્ધ કરવા માટેનો પોતાનો પ્રયાસ.’

Spinath (2007)

‘તેમાં ઉત્કૃષ્ટતાની ઝંખના ,કામના મૂલ્યો ,ધ્યેયો નક્કી કરવા અને પ્રાપ્ત કરવા ,સ્પર્ધા અને પદ મેળવવાની ઈચ્છાઓનો સમાવેશ થાય છે.’

ટૂંકમાં આપણે એમ કહી શકીએ કે,

1. સિદ્ધિપ્રેરણા એ બીજું કશું જ નથી ,પરંતુ તે એક પ્રકારની જરૂરિયાત છે જે વ્યક્તિને જીવનમાં નક્કી કરેલા ધ્યેયોને પાર પાડવા માટે પ્રેરે છે.
2. જે વ્યક્તિ સિદ્ધિપ્રેરિત હોય તેમનામાં ત્રણ લક્ષણો જોવા મળે છે: (i) મુશ્કેલ લાગતાં કામની પસંદગી કરવી (ii) અવરોધો સામે જીત મેળવવી (iii) ધ્યેયને સિદ્ધ કરવા માટે શ્રેષ્ઠ રસ્તો શોધવો
3. સિદ્ધિપ્રેરણા એ એક પ્રેરકબળ છે જે વ્યક્તિને સતત ઉત્સાહિત રાખે છે ,લક્ષ્ય પર ધ્યાન કેન્દ્રિત કરી રાખવામાં મદદ કરે છે અને કામને ઝડપથી તથા સ્વતંત્રતાથી કરવા માટે શક્ય એટલા નવા વિચારો આપે છે .
4. માણસનાં જીવનમાં સિદ્ધિપ્રેરણા એ એવું પરિબલ છે જે નિષ્ફળ થવાના ભયમાં ઘટાડો કરે છે ,સફળતાની આશામાં વધારો કરે છે ,સિદ્ધિમેળવવા માટે જે જોખમ લેવું પડે તેના માટેની શક્તિ આપે છે .સારું જીવન જીવવા માટે ,આનંદિત જીવન માટે અને જીવનની જુદી જુદી પરિસ્થિતિમાં લાગણીઓ પર નિયંત્રણ મેળવવા માટે આ પરિબલની અવગણના કરી શકાય તેમ નથી
5. સિદ્ધિપ્રેરણા એ એવું કશુંક છે જે વ્યક્તિને સફળ બનવા માટે અને ધ્યેયકેન્દ્રી બનવા માટે કારણરૂપ બને છે.

McClellandની દૃષ્ટિએ સિદ્ધિપ્રેરણાનો વિકાસ કરવાની પ્રયુક્તિઓ

દરેક વ્યક્તિમાં સિદ્ધિપ્રેરણા માત્ર આંતરિક રીતે જ વિકસે છે એવું નથી. તેનો વિકાસ કરી શકાય છે, સિદ્ધિપ્રેરણાનો વિકાસ કરવાનું શીખી શકાય. સિદ્ધિપ્રેરણાનો વિકાસ કરવા માટે McClelland (1953, p.59)નો કેટલાક સિદ્ધાંતો નીચે મુજબ છે.

પ્રતિપોષણ (Feedback):

પ્રતિપોષણ એ વ્યક્તિને તેની કામગીરી સંદર્ભે માહિતી આપવાની પ્રક્રિયા છે. નિયમિત રીતે આપવામાં આવતા પ્રતિપોષણો વ્યક્તિને તેમની કામગીરીનું સ્વ-મૂલ્યાંકન કરવા માટે અને ભૂલોમાથી શીખવા માટે સક્ષમ બનાવે છે. પ્રતિપોષણો તેમને પડકારજનક ધ્યેય નક્કી કરવામાં મદદરૂપ બને છે.

આદર્શ ધોરણોની સ્થાપના (Model Building)

જે વ્યક્તિઓ અત્યંત ઉચ્ચ સિદ્ધિ મેળવતા હોય તેમને આદર્શ તરીકે રજૂ કરી શકાય. જે વ્યક્તિઓ ઉચ્ચ ધ્યેયો રાખતા હોય તેમને પસંદ કરેને તેમની લાક્ષણિકતાઓ બીજા લોકોને કહી શકાય. જે દરેક વ્યક્તિને પોતાની લાક્ષણિકતાઓની તુલના આદર્શ વ્યક્તિની સાથે કરી પોતાનું મૂલ્યાંકન કરવા માટે પ્રેરિત કરશે. આ રીતે લોકોને સિદ્ધિપ્રેરિત અને અભિમુખ બનાવી શકાય.

કામગીરીનું પુનઃગઠન (Job Redesign)

નવી જવાબદારીઓ અને પડકારજનક કામો આપીને પણ સિદ્ધિપ્રેરણાનો વિકાસ કરી શકાય છે. વ્યક્તિ જે કામ કરે છે તે અત્યંત સરળ હોય તો તે સફળતા મેળવવા માટે ખાસ પ્રેરિત થતો નથી. આ સાથે એ પણ એટલું જ સાચું છે કે જે વ્યક્તિને અત્યંત મુશ્કેલ કામો સોંપવામાં આવે તો તે ભય, મૂઝવણ અનુભવે છે. તેઓ પ્રેરિત થતા નથી. તેથી મધ્યમ કક્ષાના પડકારજનક કામો સોંપવા જોઈએ. વધારામાં કહીએ તો વ્યક્તિ સ્વતંત્ર રીતે કરી શકે તેવું કામ સોંપવું જોઈએ. જેથી તે ધ્યેયસિદ્ધિમાં સ્વાયતતાનો અનુભવ કરી શકે. જ્યારે કામગીરીનું પુનઃગઠન થાય ત્યારે એ ધ્યાનમાં રાખવું જોઈએ કે તે કામ કેટલું અને કેવું પૂર્ણ થયું છે તે માપી શકાય તેવું કરવું જોઈએ. કામગીરીમાં વ્યક્તિનું કેટલું પ્રદાન છે તે જાણી શકાય તેવું હોવું જોઈએ. આ બાબતતથી વ્યક્તિને સંતોષ મળે છે.

વલણ પરિવર્તક વ્યવસ્થાપન (Attitude change management)

McClelland કહે છે કે સિદ્ધિપ્રેરણા મેળવવાનું શીખવાડી શકાય. આ માટે કર્મચારીનું વલણ બદલાય, હકારાત્મક દૃષ્ટિ કેળવાય અને તે કશીક નવીન કામગીરી કરનારો, કલ્પના કરનારો બને તે જરૂરી છે. તેના દ્વારા તેની સિદ્ધિપ્રેરણામાં વધારો કરી શકાય છે.

પરિણામોનું માપન (Measurable outcomes)

જે આપણે સૌ જાણીએ છીએ તેમ ઉચ્ચ સિદ્ધિ મેળવનારાઓ વ્યક્તિગત સફળતામાં માને છે. તેથી તેઓ ઈચ્છે છે કે તેમની કામગીરીનું માપન-મૂલ્યાંકન થાય અને તેમનાં કામની અલગ ઓળખ થાય. તેના દ્વારા વ્યક્તિના વિશિષ્ટ કૌશલ્યો અને કાર્યક્ષમતાને ઓળખી શકાય છે. જે તેને સિદ્ધિપ્રેરણા તરફ દોરી જશે.

સિદ્ધિ પ્રેરણા સ્થિર ઘટક નથી. સંશોધનો એવું સૂચવે છે કે વ્યક્તિની સિદ્ધિ પ્રેરણામાં સુધારો અને વધારો કરી શકાય છે. તેથી શિક્ષક તરીકે આપણે એવી ભૂમિકા ભજવવી જોઈએ જેથી વિદ્યાર્થીઓ સિદ્ધિપ્રેરિત બને, તેમની સિદ્ધિ પ્રેરણામાં અર્થસૂચક વધારો થાય. રોજબરોજની શિક્ષણ પ્રક્રિયામાં થોડી સભાનતા

દાખવીએ તો વિદ્યાર્થીઓની સિદ્ધિપ્રેરણામાં ચોક્કસ વધારો કરી શકાય. શાળા કક્ષાએ અભ્યાસ કરતા વિદ્યાર્થીઓને સિદ્ધિ પ્રેરિત કરવા માટે ઢાઢેદરા (2008) નીચે મુજબની પ્રયુક્તિઓ સૂચવી છે.

(1) ભીંતપત્ર

શાળાના બધાં જ ભીંતપત્રોમાં સફળ વ્યક્તિઓનાં ફોટોગ્રાફ, તેમની સંઘર્ષગાથાઓ, તેમનાં અવતરણો, સફળતાના સૂત્રો મૂકીને વિદ્યાર્થીઓને સિદ્ધિપ્રેરિત કરી શકાય. દા.ત. ડૉ. કલામની તસવીર, તેમની સંઘર્ષયાત્રા, તેમના વિચારો

(2) સાંસ્કૃતિક કાર્યક્રમ

શાળાના સાંસ્કૃતિક કાર્યક્રમમાં વિદ્યાર્થીઓ સંઘર્ષ કે પુરુષાર્થ કરવા માટે પ્રેરિક કરે તેવા નાટકો, અભિનય, ગીત કે વક્તવ્યને સ્થાન આપીને વિદ્યાર્થીના મનમાં સિદ્ધિ પ્રેરણાનું બીજ રોપી શકાય.

(3) પુસ્તકાલય / પુસ્તક પરિચય

શાળામાં વિદ્યાર્થીઓ માટે પુસ્તકાલય રચી શકાય, શિક્ષકો દ્વારા વિવિધ પુસ્તકોનો પરિચય પણ યોજી શકાય. જેમાં સિદ્ધિપ્રેરિત વ્યક્તિઓની આત્મકથાઓ, જીવનકથાઓ, સંઘર્ષગાથાઓ કે ભગીરથ કાર્યોને વર્ણવતા પુસ્તકોનો સમાવેશ કરી શકાય. દા.ત. ગાંધીજીની આત્મકથા ‘સત્યના પ્રયોગો’

(4) સુવિચાર લેખન

શાળાની દિવાલો, વર્ગખંડો કે પાટિયા પર વિદ્યાર્થીઓને સફળતા માટે સંઘર્ષ કરવાની પ્રેરણા આપતા સુવિચારો લખી શકાય. દા.ત. ‘નિશાનચૂક માફ, નહીં માફ નીચું નિશાન’

(5) ચિત્રો-તસવીરો

શાળાની દિવાલો પર, વર્ગખંડો કે સભાખંડોમાં અદ્વિતિય સફળતા પ્રાપ્ત કરનારા વ્યક્તિઓની તસવીરોને સ્થાન આપીને વિદ્યાર્થીઓને સફળતા પ્રાપ્ત કરવા તરફ દોરી જઈ શકાય. દા.ત. કલ્પના ચાવલાની તસવીર

(6) ફિલ્મ/નાટક

વિદ્યાર્થીઓને સંઘર્ષ દ્વારા જ સિદ્ધિનો બોધ આપતી ફિલ્મો દેખાડી શકાય. માત્ર મનોરંજન નહીં, પણ મનોમંથન હોય તેવી ફિલ્મો કે નાટકો પણ વિદ્યાર્થીઓની સિદ્ધિ પ્રેરણા વધારવામાં ઉપયોગી બને છે. દા.ત. માંઝી-ધ માઉન્ટન મેન

(7) વ્યાખ્યાન-મુલાકાત

વિશિષ્ટ સાહસ, સફળતા કે સિદ્ધિ પ્રાપ્ત કરનારા ઉદ્યોગપતિઓ, સમાજ સેવકો, સાહિત્યકારો, વૈજ્ઞાનિકો કે કલાકારોની મુલાકાત કરાવીને કે તેમના વ્યાખ્યાનોનું આયોજન કરીને વિદ્યાર્થીઓને સિદ્ધિ પ્રેરિત કરી શકાય. દા.ત. કલેક્ટરની મુલાકાત, ખેલાડીનું પ્રવચન, સાહિત્યકાર સાથે ચર્ચા

(8) સહાભ્યાસક પ્રવૃત્તિઓ-સ્પર્ધાઓનું આયોજન

શાળામાં જુદી જુદી સહઅભ્યાસક પ્રવૃત્તિઓ જેવી કે એન.સી.સી., એન.એસ.એસ.નું આયોજન કરીને વિદ્યાર્થીઓને સફળતા માટે તૈયાર કરી શકાય. નિબંધલેખન, કાવ્યલેખન, ચિત્ર, સંગીત, અભિનય,

નાટકની સ્પર્ધાઓનું આયોજન કરીને તેમને ચોક્કસ ક્ષેત્રમાં સફળતા માટે પ્રેરી શકાય. તેઓ જ્યારે આ પ્રવૃત્તિઓ કે સ્પર્ધાઓમાં વિશેષ દેખાવ કરે ત્યારે સન્માન કરીને પણ તેમની સિદ્ધિ પ્રેરણા વધારી શકાય.

(9) પ્રાર્થનાસભા

શાળાની પ્રાર્થનાસભામાં રજૂ થતા ભજનો, ગીતો, સમચાર, પ્રસંગો કે વક્તવ્યો સિદ્ધિપ્રેરણાના સંદર્ભ સાથે રજૂ કરવાથી પણ વિદ્યાર્થીઓને સિદ્ધિપ્રેરણાના પથ પર લઈ જઈ શકાય.

(10) સમાચાર વાચન/લેખન

શાળાની પ્રાર્થના સભામાં કે બ્લેકબોર્ડ પર દરરોજ વિશિષ્ટ સિદ્ધિ અને સિદ્ધિ મેળવનારા લોકો સંબંધિત સમાચારોનું વાચન/લેખન કરાવી શકાય. જેના દ્વારા પણ વિદ્યાર્થીઓને સિદ્ધિમેળવવા માટે પ્રેરિત કરી શકાય.

આ ઉપરાંત Zenen(2002, P.24) દ્વારા પણ સિદ્ધિ પ્રેરણાનો વિકાસ કરવા માટે ચોક્કસ સોપાનો સૂચિત થયાં છે. આ સોપાનોનું અનુસરણ કરીને પણ વિદ્યાર્થીમાં સિદ્ધિપ્રેરણા આરોપી શકાય. આ સોપાનો નીચે મુજબ છે.

સોપાન-1

સિદ્ધિપ્રેરણા શું છે તેનાથી લોકોને શિક્ષિત કરો.

સોપાન-2

લોકોને તેમનાં વ્યક્તિગત જીવનધ્યેયોની અનુભૂતિમાં મદદ કરો.

સોપાન-3

લોકોને તેમનાં જીવનમાં સફળતા સંબંધિત પ્રવૃત્તિઓને જોડવામાં મદદ કરો .

સોપાન-4

સફળતા સંબંધિત પ્રવૃત્તિઓને વ્યવસાય ,અભ્યાસમાં અમલમાં મૂકો.

સોપાન-5

સિદ્ધિપ્રેરણા સંબંધિત હોય તેવા આદર્શ વર્તન સાથે લોકોને તેમના ધ્યેયો ,લક્ષ્યો અને વલણોની તુલના કરવા માટે પ્રોત્સાહિત કરો .

સોપાન-6

સફળતા કેવી રીતે મેળવી શકાય તેની કાર્ય યોજના બનવવા માટે લોકોને પ્રોત્સાહિત કરો.

સોપાન-7

નક્કી કરેલ કાર્યયોજના, ધ્યેયો કે લક્ષ્યાપ્તિમાં લોકો કેટલા સફળ થયા છે તે માપવા માટે પ્રતિપોષણ આપો. આ પ્રકારનો સુનિયોજિત અને સુવ્યવસ્થિત કાર્યક્રમ વિદ્યાર્થીઓની સિદ્ધિપ્રેરણાનો વિકાસ કરી શકે જ. ચાલો પ્રયત્ન તો કરીએ.

संदर्भसूचि

1. Adsul, R.& Kamble, V. ()Achievement motivation as a function of Gender, Economic background and Caste differences in college students. *Journal of Indian Academy of Applied Psychology*. Vol. - 34 (2) p. 322.
2. Atkinson , J. W. & Feather, N. T. (1966). A Theory of Achievement motivation. New York : John Wiley & Sons, p. 15. Retrieved May 18, 2014 form the World Wide Web: <http://books.google.co.in>
3. Atkinson, J. W. (1957). Motivational determinants of risk-taking behaviour. *Psychological Review*. Vol. -64, p. 361.
4. Burger, J. M. (1997). *Personality*. Pacific grove : CA: Books , p. 18.
5. Cassidy, T. & Lynn, R.(1989). A multifactorial approach to Achievement motivation: The development of a comprehensive measure. *Journal of Occupational Psychology*. Vol.- 62 (No.- 4) p. 303. Retrieved Feb 8, 2018 form the World Wide Web: http://findarticles.com/p/articles/mi_7398/is_5_36/ai_n32059100/
6. Gürsimsek I. (.(2002The using strategies and the motivational belives related learning of pre-service teachers. Muğla University, *SBE Journal*, 8, 9-1
7. Heckhausen, H. (1967). *The anatomy of achievement motivation*. New York: Academic Press.
8. Johnson & Bradley,R.(1990). Toward a multidimensional model of entrepreneurship: The case of Achievement motivation and the entrepreneur. *Entrepreneurship : Theory and Practice*. Vol. - 14 (3), p. 39.
9. McClelland, D. C. (1953) *The Achievement motive*. New York : Appleton/century/crofts p. 25.
10. McClelland, D. C. (1961). *The Achieving society*. Princeton, N. J. : Van Nostrand, p. 39.
11. McClelland, D. C. (1987). Human Motivation. Cambridge, New York USA : Cambridge University press, p. 225. Retrieved Feb 8, 2018 form the World Wide Web: <http://books.google.co.in>
12. McClelland, D. C.(1982). Leadership motive pattern and long-term success in management. *Journal of Applied Psychology*. Vol. - 67 (6). p. 739.
13. McClelland, D. C., Atkinson, J. W., Clark, R. A., & Lowell, E. L. (1953). *The achievement motive*. New York: Appleton Century-Crofts.
14. McClelland, D. C., Atkinson, J. W., Clark, R. A., & Lowell, E. L. (1953). *The achievement motive*. New York: Appleton Century-Crofts.
15. Murray, H. A. (1938). Techniques of a systematic investigation of fantasy. *Journal of Psychology*. Vol -3, p. 117.
16. Spinath, B. (2007). Longitudinal analysis of Instrict motivation and competences belief: Is there a relation over time? Germany: University of Heidelberg, pp. 33 - 34. Retrieved Feb 8, 2018 form the World Wide Web: <http://www.srcc.org/journals/cdev/0-0/spinath.pdf>
17. Ugodulunwa CA ((1997The effects of achievement motivation and study habits on Nigerian secondary school students'academic performance. *The Journal of Psychology*, (5) 131, -523 529
18. Weiner,B. .(1974)*Cognitive Views of Human Motivation*. New York: Academic Press.
19. Zenzen, T.G. (2002). *Achievement Motivation*. Unpublished M.Sc. Dissertation. University of Wisconsin-stout, Menomonie.
20. ढाढेढर, नी. (2008). सिद्धिप्रेरणानुं वावेतर. *प्रगतिशील शिक्षण*, 8(1), 28-29

A Study of Effectiveness of Perceptions of Teacher-Trainee towards TET examination

PARMAR KAMLESH GOVINDRAM

Principal,
Dr. Subhash College of Education,
Junagadh

Abstract:

Teacher education programme is the most effective and verities of experiences where, teacher education provide them constant feedback to make their specialized advance as well as teacher trainees are also notes their lessons and give them necessary practical endures changes for the finest kind of teacher hood. The role of the teacher trines are most crucial because at this phase they have to learn and to monitors to training of the professional matter of commitment, directly or indirectly among the teacher trainee. From the above related literature it is also noted that the teacher commitment is the best conjecturer of job contentment among school teachers and stay-back is the factor which is most extremely and expressively related to commitment. In the field of the education professional commitment should be the key point, which will be useful to predict about the feature performance of the teacher trainee with situation to teacher education. It is very essential to distinguish the discernments of impending teacher, who are teacher trainee at contemporaneous time and sophisticated about teaching occupation. Hence the present study was under taken to identify the responsible variables and factors regarding the discernment of teacher trainee towards TET examination.

Keywords: Education, Effectiveness, Examination, Habit, Preparation, Teacher trainee, TET exam

1. Introduction

According to Bhagavad Gita- "Better for each one is his own law of action (Dharma) even if it be imperfect, than the law of another, even well applied. It is better to perish in one's own law; it is perilous to follow another." According to Plutrach- "The mind is not a vessel to be filled but a fire to be ignited." According to Abraham Maslow (Some Educational Implications of Human Psychologies) - "The job of a Psycho-therapist (teacher) is to help a person find out what is in him rather than to reinforce him or shape or teach him into a pre-arranged form, which someone else has decided upon in advance, a priori.

According to Paulo (Pedagogy of the Oppressed) - "Education either function as an investment which is used to facilitate the integration of younger generation into the logic of the present system and bring about conformity to it, or it becomes the "Practice Freedom", the mean by which men or women deal critically or creatively with reality or discover how to participate in the transformation of world. According to J. B. Watson (Behaviorism)-"Give me a dozen healthy infants, well formed, and my special own world to bring them up in, and I'll guarantee to take any one at random and drain him to become any type of specialist I might select – doctor, lawyer, merchant and yes, even beggar man and thief, regardless of his talents, penchants, tendencies, abilities, vocations and race of his ancestry."

The teachers in India constitute one of the third largest service sectors. Teacher education is no longer a training progression but an education line of attack for enabling teachers to teach and apprehension

for their welfare. NCTE (1988) has pointed out that teacher education programme shall focal point on competencies and commitment in much greater importance. It calls for bringing out a revolution in teacher preparation strategies. This large work force needs to appropriate training and orientation. Presently, India is having a large number of institutions for teacher education. More than 2,500 elementary teacher education institutions, colleges of teacher education and departments of education are engaged with number of students in teacher training. According to NCERT and university course there are varieties types of learning experience give to the teacher trainee at college level in peer group by teacher educator during the teacher education preparation.

2. Objectives of the study

1. The objectives of the present research were:
2. To study the level of perceptions of teacher-trainee towards TET examination.
3. To study the perceptions of teacher-trainee towards TET examination with relation to following background variables:
 - (i) Gender
 - (ii) Academic Qualifications
 - (iii) Habitat
 - (iv) Educational Background

3. Hypotheses of the Study

Hypotheses of the present investigation were:

- Ho₁:** There will be no significant difference between mean score of Male Teacher Trainees and Female Teacher Trainees on the TET examination.
- Ho₂:** There will be no significant difference between mean score of Graduate Teacher Trainees and Post Graduate Teacher Trainees on the TET examination.
- Ho₃:** There will be no significant difference between mean score of Urban-Area habitat Teacher Trainees and Rural-Area habitat Teacher Trainees on the TET examination.
- Ho₄:** There will be no significant difference between mean score of Science Teacher Trainees and Non Science education Background Teacher Trainees on the TET examination.

4. Variables of the Study

Variables of the present research study were:

Table 1. Variables of the Study

Sr. No.	Type of Variables	Variables under the Investigation
1.	Dependent Variable	TET Examination Rating Scale
2.	Moderate Variables	(a) Gender (b) Academic Qualifications (c) Habitat (d) Educational Background

5. Operational Definitions of the Terms

5.1 TET Examination

TET Examination refers to Test of Teacher Eligibility Test (In this research TET Examination considered as necessity of TET Examination for the teaching Profession.

5.2 Teacher Trainees' Perception

Teacher Trainees' perceptions refer to Teacher Trainees' perception of towards TET Examination

5.3 Habitat

Habitat as Geographical location refers to the urban and rural location of the Teacher Trainee's residence.

5.4 Gender

Gender refers to male and female category of the Teacher Trainees.

5.5 Educational Background

Education background refers to Science and Non-Science (Arts and Commerce Stream).

6. Delimitations of the Study

The study has been delimited to the Dr. Subhash college of Education, Junagadh and Dr. Subhash Mahila College of Education, Junagadh, during the year of 2016-2017. The study has been delimited to following dimensions of Need of TET Examination Rating Scale: (a) Gender (b) Academic Qualifications (c) Habitat (d) Education background.

7. Research Area

The present research study was conducted taking sample from Dr. Subhash college of Education, Junagadh and Dr. Subhash Mahila College of Education, Junagadh.

8. Research Design

The present research was Descriptive Survey under descriptive method of research by its nature.

9. Population and Sample of the Study

The population of the study was the Teacher Trainees of Junagadh City. The sample of 82 teacher trainees, for the study was selected by using purposive random sampling method from Dr. Subhash college of Education, Junagadh and Dr. Subhash Mahila College of Education, Junagadh from Gujarat State. Selected sample according to the variables are as follows.

Table 2. Description of sample

Habitat		Academic Qualifications		Habitat		Educational Background	
Male	12	Graduate	20	Urban	22	Science	6
Female	28	Post Graduate	20	Rural	18	Non Science	34

10. Tools of the Study

To collect the data for the present investigation the investigator had constructed by the investigator named as '*TET Examination Rating Scale*' using five point scale measurements with twenty six items related to commitment and perception of the student towards the teaching profession. TET Examination Awareness was circulated to the eight teacher educator for the validity of the tool. The split-half reliability calculated which was found 0.724, and skewness as well as kurtosis was also calculated, which indicated that the gathered data are near to the non-probability curve. So the calculation and tabulation of the tool can be interpreted for the present study.

11. Data Collection

Data for the present research was collected by the investigator.

12. Statistical Treatment

For the calculation of the data, the researcher had employed the formulas of Mean, Standard Deviation, and t-value.

13. Data Analysis

The sample of 60 Teacher Trainees from grant-in-aid trainees of Institute of Language teaching B.Ed. College, Rajkot were studied on TET Examination Rating Scale. The tabulation and statistical calculations were made for analysis and interpretations of data. The t-test, was employed for the

comparison of two groups. The analysis and interpretation of the data have been presented under the following heads:

- 13.1 Effect of Gender on Teacher Trainees' Perceptions towards TET Examination.
- 13.2 Effect of Academic Qualifications on Teacher Trainees' Perceptions towards TET Examination.
- 13.3 Effect of Habitat on Teacher Trainees' Perceptions towards TET Examination.
- 13.4 Effect of Educational Background on Teacher Trainees' Perceptions towards TET Examination.

Table 3. Showing Mean and S.D. and t-value of Gender, Educational Qualification, Habitat and Education Background on Perceptions towards TET Examination Rating Scale

H	Group	N	Mean	SD	SEd	t Ratio
Ho ₁	Male	12	96.055	10.79	3.77	1.86
	Female	28	103.08	11.23		
Ho ₂	Graduate	20	92.715	10.38	3.46	2.66
	Post Graduate	20	101.93	11.46		
Ho ₃	Urban	22	100.905	11.41	3.54	1.00
	Rural	18	97.36	10.89		
Ho ₄	Science	6	117.085	9.08	4.04	3.96
	Non Science	34	101.08	9.31		

13.1 Effect of Gender on Teacher Trainees' Perceptions

It is evident that the obtained means scores of Male Teacher trainees on Total Scores was found to be 96.055 and the obtained S.D. was found to be 10.79 respectively. The obtained means scores of Female Teacher Trainees on Total Scores was found to be 103.08 and the obtained S.D. was found to be 11.23 respectively with 3.77 standard error of mean and obtained t-value (1.86) had not reached the 0.01 level of significance. Hence, this has accepted the Ho₁, which was stated as "*There will be no significant difference between mean score of Male Teacher Trainees and Female Teacher Trainees on the Perceptions towards TET Examination.*"

13.2 Effect of Educational Achievement on Teacher Trainees' Perceptions

It is evident that the obtained means scores of Graduate Teacher Trainees on Total Scores was found to be 92.715 and the obtained S.D. was found to be 10.38 respectively. The obtained means scores of Post Graduate Teacher Trainees on Total Scores was found to be 101.93 and the obtained S.D. was found to be 11.46 respectively, with 3.46 standard error of mean and obtained t-value (2.66). Thus, mean score Post Graduate Teacher Trainees on Perceptions towards TET Examination was found to be significantly higher since the obtained t-value had reached the 0.01 level of significance. Hence, this has rejected the Ho₂, which states as "*There will be no significant difference between mean score of Graduate Teacher Trainees and Post Graduate Teacher Trainees on the Perceptions towards TET Examination.*"

13.3 Effect of Habitat of trainee on Teacher Trainees' Perceptions

It is evident that the obtained means scores of Teacher Trainees of Urban Area on Total Scores was found to be 100.905 and the obtained S.D. was found to be 11.41 respectively. The obtained means scores of Teacher Trainees of Rural Area on Total Scores was found to be 97.36 and the obtained S.D. was found to be 10.89 respectively with 3.54 standard error of mean and obtained t-value (1.00) had not reached the 0.01/0.05 level of significance. Hence, this has accepted the Ho₃, which states as

“There will be no significant difference between mean score of Urban-Area habitat Teacher Trainees and Rural-Area habitat Teacher Trainees on the Perceptions towards TET Examination”

13.4 Effect of Educational Background on Teacher Trainees’ Perceptions towards TET Examination

It is evident that the obtained means scores of Teacher Trainees of Science trainee on Total Scores was found to be 117.085 and the obtained S.D. was found to be 9.08 respectively. The obtained means scores of Teacher Trainees of Non Science on Total Scores was found to be 101.08 and the obtained S.D. was found to be 3.96 respectively with 4.04 standard error of mean and obtained t-value (4.89) had reached the 0.01 level of significance. Thus the mean score of the Science Teacher Trainee are significantly higher than the mean score of Non Science Teacher trainees. Hence, this has accepted the Ho₄, which states as *“There will be no significant difference between mean score of Science Teacher Trainees and Non Science education Background Teacher Trainees on the Perceptions towards TET Examination.”*

14. Findings

From the above research findings of the study are given as under.

(1) The mean scores of Female Teacher Trainees were found to be not significantly higher than the Male Teacher Trainees on Perceptions towards TET Examination. (2) The mean scores of Post Graduate Teacher Trainees were found to be significantly higher than the Graduate Teacher Trainees on Perceptions towards TET Examination. (3) No significant difference was found between the mean scores of Rural Teacher Trainees and Urban Teacher Trainees on Total Scores of the Perceptions towards TET Examination. (4) The mean scores of Science Teacher Trainees were found to be significantly higher than the Non Science Teacher Trainees on Perceptions towards TET Examination.

15. Conclusion

From the above findings it can be concluded that the Post Graduate Teacher Trainees differed in their perceptions regarding perception towards TET Examination than the Graduate Teacher Trainees. They were found to have higher motivation for achievement. No significant difference was found between the male and female teacher trainees and teacher trainees of Rural Area and teacher trainees. Educational background of science and non-science is also differ and mean score of science stream were found significantly higher than mean score of non-science students. Hence it is necessary to provide necessary healthy academic feedback to graduate teacher trainee and reinforce and promote to them for the feature required profession needs and prepare them for the feature professional competencies for the TET Examination.

References

1. Aggarwal, J.C. (1996). Landmarks in the History of Modern Indian Education, Vikas Publishing House Pvt. Ltd. New Delhi.
2. Best, John W. and Khan, James V.(1989). Research in Education. (Sixth Edition). New Delhi: Prentice Hall of India private Limited.
3. Choudhry, S.R. (2007). Professional Awareness via-a-vis job satisfaction of college and university teachers in Assam. *Edutracks* 6,7, 32-35
4. Hange, A. & Liu, J. (1999). Effect of Stay-Back on teacher’s Professional Commitment. *International Journal of Educational Management*. 13,5,226-241
5. Parekh, B.U. and Trivedi, M.D., (1994). Statistics in Education, Fourth Edition. : University Granth Nirman Board, Ahemdabad, Gujarat State.
6. Uchat, D. A. (1997). Samajik Shastroma Shanshodhan Samasya pasandgina Saindhantik ane Vyvahu Aadharo, Rajkot : Paras Prakashan..
7. Walter, R. Borg and Gall M.D. (1983). Educational Research: An Introduction. New York : Longman’s Green Co. Ltd.

Job Commitment of Teacher Trainees of B.Ed. College

DR. VANRAJSINH J. BIHOLA

Abstract:

The teachers in India constitute one of the third largest service sectors. Teacher education is no longer a training progression but an education line of attack for enabling teachers to teach and apprehension for their welfare. NCTE (1988) has pointed out that teacher education programme shall focal point on competencies and commitment in much greater importance. It calls for bringing out a revolution in teacher preparation strategies. This large work force needs to appropriate training and orientation. Presently, India is having a large number of institutions for teacher education. More than 2,500 elementary teacher education institutions, colleges of teacher education and departments of education are engaged with number of students in teacher training. According to NCERT and university course there are varieties types of learning experience give to the teacher trainee at college level in peer group by teacher educator during the teacher education preparation.

Keywords: Commitment, Education, NCTE, Job, Teacher trainee

1. Rational of the study

Teacher education programme is the most effective and verities of experiences where, teacher education provide them continuous feedback to make their professional growth as well as teacher trainees are also notes their lessons and give them necessary practical continues changes for the best kind of teacher hood. The role of the teacher trines are most crucial because at this stage they have to learn and to follows to practice of the professional matter of commitment, directly or indirectly among the teacher trainee. From the above related literature it is also noted that the teacher commitment is the best predictor of job satisfaction among school teachers and stay-back is the factor which is most highly and significantly related to commitment. In the field of the education Job Commitment should be the key point, which will be useful to predict about the feature performance of the teacher trainee with reference to teacher education. Hence the present study was under taken to identify the responsible variables and factors regarding the Job Commitment of teacher trainees.

2. Review of related literature

Goyal (1980) indicated that a large majority of teacher educators were favorably, inclined towards their profession, satisfied in their job but not well adjusted as well as low professional interest. **Hung and Liu (1999)** indicated that stay-back is the factor which is most highly and significantly related to commitment, and it was also noted in the study that other factors like marital status and age found to be significantly related to commitment. **Choudhary (2007)** indicated that no significant difference exists between job satisfaction and professional awareness. High educational qualification has not found any significant difference between job satisfaction and professional awareness. **Usha and Sashikumar (2007)** indicated that teacher commitment is the best predictor of job satisfaction among school teachers. From the above research it is conclude and noted that the teacher commitment is the best predictor of job satisfaction among school teachers and stay-back is the factor which is most highly and significantly related to commitment. In the field of the education Job Commitment should be the key points.

3. Objectives of the study

The objectives of the present research were:

1. To study the level of Job Commitment of Teacher Trainee of B.Ed. college.
2. To study the Job Commitment of Teacher Trainee in relation to following background variables:
 - (v) Gender
 - (vi) Academic Qualifications
 - (vii) Habitat
 - (viii) Educational Background

4. Hypotheses of the Study

Hypotheses of the present investigation were:

- H₀₁:** There will be no significant difference between mean score of Male Teacher Trainees and Female Teacher Trainees on the Job Commitment of Teacher Trainee Scale.
- H₀₂:** There will be no significant difference between mean score of Graduate Teacher Trainees and Post Graduate Teacher Trainees on the Job Commitment of Teacher Trainee Scale.
- H₀₃:** There will be no significant difference between mean score of Urban-Area habitat Teacher Trainees and Rural-Area habitat Teacher Trainees on the Job Commitment of Teacher Trainee Scale.
- H₀₄:** There will be no significant difference between mean score of Science Teacher Trainees and Non Science education Background Teacher Trainees on the Job Commitment of Teacher Trainee Scale.

5. Delimitations of the Study

The study has been delimited to the Teacher Trainees of Teacher Education, Institutions of from the Gujarat University, during the year of 2016-2017. The study has been delimited to following dimensions of Job Commitment of Teacher Trainee Scale: (a) Gender (b) Academic Qualifications (c) Habitat (d) Education background.

6. Population and Sample of the Study

The population of the study was the Teacher Trainees of five colleges from Gujarat University. The sample of 50 male teacher trainees and 50 female teacher trainees, for the study was selected by using random sampling method of 10 male and 10 female teacher trainees were selected randomly.

7. Tools of the Study

To collect the data for the present investigation the investigator had constructed named as 'Job Commitment of Teacher Trainee Scale' using five point scale measurements with twenty six items related to commitment of the student towards the teaching profession. Job Commitment of Teacher Trainee was circulated to the eight teacher educator for the validity of the tool. The split-half reliability calculated which was found 0.699.

8. Data Analysis

The tabulation and statistical calculations were made for analysis and interpretations of data. The t-test was employed for the comparison of two groups. The analysis and interpretation of the data have been presented as under.

8.1 Effect of Gender on Teacher Trainees' Perceptions

It is evident that the obtained t-value 1.65 had not reached the 0.01/ 0.05 level of significance. Hence, this has accepted the H₀₁, which was stated as "There will be no significant difference between mean score of Male Teacher Trainees and Female Teacher Trainees on the Job Commitment of Teacher Trainee Scale."

8.2 Effect of Educational Achievement on Teacher Trainees' Perceptions

It is evident that the obtained t-value 3.78. Thus, mean score Post Graduate Teacher Trainees on Job Commitment of Teacher Trainee was found to be significantly higher since the obtained t-value had reached the 0.01 level of significance. Hence, this has rejected the H_{02} , which states as "There will be no significant difference between mean score of Graduate Teacher Trainees and Post Graduate Teacher Trainees on the Job Commitment of Teacher Trainee Scale."

8.3 Effect of Habitat of trainee on Teacher Trainees' Perceptions

It is evident that the obtained t-value 0.08 had not reached the 0.01/0.05 level of significance. Hence, this has accepted the H_{03} , which states as "There will be no significant difference between mean score of Urban-Area habitat Teacher Trainees and Rural-Area habitat Teacher Trainees on the Job Commitment of Teacher Trainee Scale."

8.4 Effect of Educational Background on Teacher Trainees' Perceptions of Job Commitment of Teacher Trainee

It is evident that the obtained t-value 1.02 had not reached the 0.01/0.05 level of significance. Hence, this has accepted the H_{04} , which states as "There will be no significant difference between mean score of Science Teacher Trainees and Non Science education Background Teacher Trainees on the Job Commitment of Teacher Trainee Scale."

9. Findings

From the above research findings of the study are given as under.

(1) No significant difference was found between the mean scores of Male Teacher Trainees and Female Teacher Trainees on Total Scores of the Job Commitment of Teacher Trainee Scale. (2) The mean scores of Post Graduate Teacher Trainees were found to be significantly higher than the Graduate Teacher Trainees on Job Commitment of Teacher Trainee Scale. (3) No significant difference was found between the mean scores of Rural Teacher Trainees and Urban Teacher Trainees on Total Scores of the Job Commitment of Teacher Trainee Scale. (4) No significant difference was found between the mean scores of Science Educational Background Teacher Trainees and Non Science Educational Background Teacher Trainees on Total Scores of the Job Commitment of Teacher Trainee Scale.

10. Conclusion

From the above findings it can be concluded that the Post Graduate Teacher Trainees differed in their perceptions regarding Job Commitment than the Graduate Teacher Trainees. They were found to have higher motivation for achievement. No significant difference was found between the male and female teacher trainees and teacher trainees of Rural Area and teacher trainees of Urban Area as well as educational background of science and non science. Hence it is necessary to provide necessary healthy academic feedback to graduate teacher trainee and reinforce and promote to them for the feature required profession needs and prepare them for the feature professional competencies.

References

1. Best, John W. and Khan, James V. (1989). Research in Education. (Sixth Edition). New Delhi: Prentice Hall of India Private Limited.
2. Cheps, (2000). Higher Education and the Stakeholder Society. Research Miyairi
3. Hange, A., Liu, J. (1999). Effect of Stay-Back on teacher's Professional Commitment. International Journal of Educational Management. 13,5,226-241
4. Parekh, B.U. and Trivedi, M.D. (1994). Statistics in Education, Fourth Edition. : University Granth Nirman Board, Ahemdabad, Gujarat State. pasandgina Saindhantik ane Vyvahru Aadharo, Rajkot : Paras Prakashan..
5. Uchat, D.A. (1997). Samajik Shastroma Shanshodhan Samasiya

શિક્ષણની ગુણવત્તા વધારવા શિક્ષક-પ્રશિક્ષણ સશક્તિકરણ કરવું

ડૉ. ગીતાબેન ડી. દવે

પ્રાધ્યાપિકા

શ્રી સરસ્વતી શિક્ષણ મહાવિદ્યાલય, ઊંઝા

૧. પ્રસ્તાવના

શિક્ષણ એ આ જીવન ચાલતી પ્રક્રિયા છે. શિક્ષણ મનુષ્યને સુસંસ્કૃત બનાવે છે. વર્તમાન અને ભવિષ્યનું નિર્માણ શિક્ષણ દ્વારા જ થાય છે. શિક્ષણ વિના માનવજીવનની કે માનવ વિકાસની પ્રક્રિયા સંભવિત નથી. રવિન્દ્રનાથ ટાગોરના મતે 'શિક્ષણ એટલે સત્યની સનાતન ખોજ, સત્યની અભિવ્યક્તિ અને સત્યની સ્વીકૃતિ' ગાંધીજીના મતે 'શિક્ષણ એટલે બાળકના અને માણસના મન, શરીર અને આત્માના ઉત્તમ અંશોનું આવિષ્કરણ' શિક્ષણ એ એક એવી પ્રક્રિયા છે જેનાથી મનુષ્યનો શારીરિક, માનસિક, સામાજિક અને નૈતિક વિકાસ થાય છે. આવતીકાલના ઉજ્જવળ ભાવિ માટે શિક્ષકો તૈયાર કરવામાં શિક્ષક - પ્રશિક્ષણ સંસ્થાઓની ગુણવત્તા સુધારવી અનિવાર્ય છે. ચીલાચાલુ પદ્ધતિઓને તિલાંજલી આપી. નવાં પરિવર્તનો લાવવાનો સમય આવી ગયો છે. એકવીસમી સદીમાં હવે ઈ-લર્નિંગ શાળાઓ શરૂ થઈ રહી છે. આગામી પાંચ વર્ષમાં બાળક કમ્પ્યુટર જ નહીં પણ લેપટોપ મશીનથી સજ્જ થઈ શાળાએ જશે. આવા બાળકોના શિક્ષણ માટે શિક્ષકો એ ખૂબ જ સજ્જ-ધજ્જને જવું પડશે. જ્ઞાનના વ્યવસ્થાપન માટે હાઈટેક ટ્રેઈનિંગની વ્યવસ્થા કરવી પડશે. આવા સમયે શિક્ષકો તૈયાર કરતી શિક્ષક - પ્રશિક્ષણ સંસ્થાઓએ પોતાનું કલ્ચર બદલીને નવીનીકરણ લાવવું પડશે. શિક્ષણનું સશક્તિકરણ કરવું જ પડશે.

૨. પ્રશિક્ષણમાં ગુણવત્તાની જરૂરિયાત

વિશ્વમાં ચારેબાજુ ગુણવત્તાની બોલબાલા છે. લોકો ગુણવત્તાના ક્ષેત્રોમાં તીવ્ર હરિકાઈ કરી રહ્યાં છે. ઉદારીકરણ, ખાનગીકરણ અને વૈશ્વિકરણને કારણે સમગ્ર વિશ્વ સાંકડુ બની રહ્યું છે. સ્પર્ધાના યુગમાં ટકવા માટે સૌ પોત પોતાના ક્ષેત્રમાં ઊંચી ગુણવત્તા જાળવવા રાત-દિવસ મથામણ કરે છે. શોધો કરે છે, પ્રયોગો કરે છે, સુધારા-વધારા કરે છે. કર્મચારીઓને તાલીમ અને સુવિધાઓ આપે છે. આકર્ષક વેતન પણ આપે છે. આ સત્ય શિક્ષણને પણ લાગુ પડે છે. માટે શિક્ષણની સંસ્થાઓ એમની પ્રવૃત્તિઓ કામગીરીઓ અને કાર્યક્રમો, કાર્ય પદ્ધતિઓ વગેરે ક્ષેત્રે ઊંચી ગુણવત્તા નિભાવે, જાળવે તેમજ ઉત્તરોત્તર ગુણવત્તા વધુ ચઢિયાતી બને એવા અથાગ પ્રયત્નો કરવા જરૂરી છે. દેશ, રાજ્ય, સમાજ નિર્માણના ઉત્કર્ષમાં સારા ગુણવત્તા સભર શિક્ષકોની તાતી જરૂરિયાત છે.

૩. પ્રશિક્ષણમાં ગુણવત્તાના લાભ

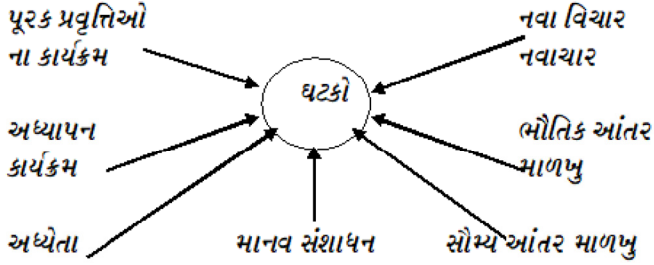
ગુણવત્તા વધારવા સૌ પ્રથમ નવીનીકરણની આવશ્યકતા રહેલી છે. પ્રત્યેક વ્યક્તિ નવીનતા પ્રિય છે. નવીનતા કાર્યમાં સક્રિયતામાં ઉમેરો કરે છે. અને ઉત્સાહને જાળવી રાખે છે. આ ઉત્સાહ અને સક્રિયતા શિક્ષણની ગુણવત્તા વધારવા ઉપકારક છે.

- નવા પ્રયોગો દ્વારા પરિવર્તનને વેગ મળે છે. પરિણામે શિક્ષણની ગુણવત્તા પણ વેગવંતી બને છે.
- શિક્ષણનો પાયો મજબૂત બને છે.

- શિક્ષણ દ્વારા સમૃદ્ધ, સંસ્કારી સમાજની રચના થાય છે.

૪. પ્રશિક્ષણના ઘટકો

પ્રશિક્ષણ સંસ્થાઓમાં ગુણવત્તાનો વિચાર કરતાં નીચેના ઘટકોનો સંદર્ભ લેવો રહ્યો. કોઈ પણ પ્રશિક્ષણ સંસ્થાનું સઘળું કાર્યક્ષેત્ર એમાં સમાઈ જતું હોય છે.

ઉપરોક્ત ઘટકોનો અભ્યાસ કરતાં માલૂમ પડે છે કે વર્તમાન શિક્ષક - પ્રશિક્ષણના ક્ષેત્રે સામાન્યતઃ ચીલાચાલ ઢબે શિક્ષણકાર્ય થાય છે. જૂના વિચારો, જૂની અભ્યાસ પદ્ધતિઓ જરી-પુરાણી સાધન સામગ્રી, એક જ ઢબથી ચાલતા નિરીક્ષણ, મૂલ્યાંકન પદ્ધતિઓ, દર વર્ષે એક જ જેવું આયોજન, એક જ સરખી પૂરક પ્રવૃત્તિઓ વગેરે વર્ષોથી ચાલી આવતી પરંપરા પૂર્વકનું આયોજન છે.

૫. શિક્ષક-પ્રશિક્ષણમાં સશક્તિકરણ

ગુણવત્તા સભર પ્રશિક્ષણ કાર્યક્રમો માટેના પ્રયત્નો એ આજની જરૂરિયાત છે. પ્રશિક્ષણમાં નવીનતા, પ્રયોગશીલતા એ તેના પ્રાણ છે. વિશ્વના દરેક ક્ષેત્રોમાં સતત આધુનિકીકરણ આવેલું છે. જેમાં શિક્ષક - પ્રશિક્ષણ વધારે આગળ રહેવું જોઈએ. શિક્ષક - પ્રશિક્ષણમાં ક્યાં અને કેવા Empowerment ની જરૂરિયાત છે તેની ચર્ચા કરીશું.

- -શિક્ષણની ગુણવત્તા અને પારમિતાને પોષવા માટે પ્રશિક્ષણ સંસ્થાઓમાં અદ્યતનતા લાવવી પડશે.
- -આધુનિક વિજ્ઞાન અને તકનીકોનો ઉપયોગ કરવો પડશે.
- -એકવીસમી સદીની પેઢી સામે વિજ્ઞાન અને ટેકનીકલના પડકારો આવવાના છે. તેને પહોંચી વળવા, પ્રશ્નોના ઉકેલ લાવવા માટે શિક્ષણ અને પરિક્ષણનાં તમામ પાસાંમાં ઊંચી ગુણવત્તા લાવવી પડશે.
- -અભ્યાસક્રમો પણ શિક્ષણના વૈશ્વિકરણને અનુરૂપ હોવા જોઈએ.
- -તદ્ઉપરાંત પાઠ્યપુસ્તકો, શિક્ષણની પદ્ધતિઓ, તેનાં સાધનો, શૈક્ષણિક અને સહશૈક્ષણિક પ્રવૃત્તિઓ, અદ્યતન વર્ગખંડો, અદ્યતન મકાનો, પરીક્ષણની નવી-નવી પદ્ધતિઓ, પ્રોજેક્ટનો અમલ, સતત સર્વગ્રાહી મૂલ્યાંકન યોજના વગેરે ખૂબી ભર્યા હોય.
- -અધ્યાપકો હર પળે બધી રીતે એડવાન્સ પ્રતિભાશાળી તેમજ વિષયવસ્તુના તજજ્ઞ, નવી ટેકનીકલ સાધનો, પદ્ધતિઓથી પરિચિત હોય.
- -અધ્યેતાઓના બિન સાક્ષરી પાસાંનું મૂલ્યાંકન શિક્ષકોના કામનું વાર્ષિક મૂલ્યાંકન, કોલેજ - મૂલ્યાંકન અને સમાજ દ્વારા મૂલ્યાંકન વગેરે જેવા પાસાંને અસરકારક બનાવવાં પડશે.

- -વાલીઓની જાગૃતિ યોગદાન અનિવાર્ય છે. સંસ્થાના કાર્યક્રમો અને શિક્ષણના અભિગમો સમજે અને પોતાના પાલ્યના પ્રશિક્ષણની ગુણવત્તામાં પોતે શું યોગદાન આપી શકે તે અંગે સતત ચિંતન કરવું પડે.

૬. ઉપસંહાર

સમાજ અને સંસ્થાઓ વચ્ચે, શિક્ષકો અને સમાજ વચ્ચે, અધ્યાપકો અને અધ્યેતાઓ વચ્ચે આજે અંતર વધતું જાય છે. આ અંતર શિક્ષણની ગુણવત્તા અને પારમિતાને પોષક બનતાં બાધક બને છે. આ ખાઈ ઝડપથી પૂરવી પડશે. આત્મીયતા સ્થાપવી પડશે. શિક્ષકો, આચાર્યો વગેરેએ સમાજ નિષ્ઠ વ્યવસાય નિષ્ઠ, વિદ્યાર્થી નિષ્ઠ, શિક્ષક નિષ્ઠ અને જીવન નિષ્ઠ બનવું પડશે. શિક્ષકોએ પોતાની સજ્જતા સતત જાળવી રાખી સતત જ્ઞાનથી અઘતન રહેવું પડશે. જૂના વિચારોને છોડી ભવિષ્યના નિર્માણ માટે, દેશના નિર્માણ માટે વિચારવું પડશે. પ્રશિક્ષણમાં શક્તિકરણ આવશ્યક છે. જેના વડે તંદુરસ્ત રાષ્ટ્રનું નવનિર્માણ શક્ય બને.

સંદર્ભસૂચિ

૧. ભટ્ટ, દેવેન્દ્ર શિક્ષણમાં ગુણવત્તા : નવો વિચાર, નવી દિશા, ગૂર્જર ગ્રંથરત્ન કાર્યાલય, અમદાવાદ.
૨. પટેલ, હરિભાઈ શૈક્ષણિક ગુણવત્તાનું વ્યવસ્થાપન, ગૂર્જર પ્રકાશન, અમદાવાદ.
૩. શ્રીવાસ્તવ, એસ. શિક્ષક શક્તિકરણ (હિન્દી) ભારતીય શિક્ષા શોધ સંસ્થાન, લખનૌ. (પ્રથમ આવૃત્તિ).
૪. ત્રિવેદી, આર. એસ. શિક્ષણમાં નવસંસ્કરણ, ગૂર્જર પ્રકાશન, અમદાવાદ.
૫. www.gogal.com.in
૬. www.khoj.com.in

સુરત શહેરની લઘુમતી માધ્યમિક શાળાઓના વિદ્યાર્થીઓની સમસ્યાઓનો અભ્યાસ

ડૉ. નીતાબેન ગોવિંદભાઈ પટેલ
અધ્યાપક, શ્રી એમ.કે.મેહતા કોલેજ ઓફ એજ્યુકેશન, ઉમરગામ

૧. પ્રસ્તાવના

કેળવણીનું પ્રમુખ ધ્યેય સંસ્કૃતિ અને સભ્યતાનું સંરક્ષણ અને સંવર્ધન કરવાનું છે. વ્યક્તિ પોતાના માટે અને સમાજને માટે ઉપયોગી બનીને રાષ્ટ્રનિર્માણમાં પોતાની મહત્વપૂર્ણ ભૂમિકા ભજવી શકે તેની જવાબદારી સમાજે શાળાઓને સોંપી છે. જો શાળા પોતાની જવાબદારીનું પાલન યોગ્ય રીતે ન કરી શકે તો સામાજિક શૂંપલા નબળી પડશે, પ્રગતિ અટકી જશે, અને દેશ વિકાસની દોડમાં પાછળ પડી જશે. નવી રાષ્ટ્રીય શિક્ષણ નીતિએ પ્રાથમિક શિક્ષણ મફત અને ફરજિયાત બનાવ્યું. પરિણામે શિક્ષણનો વ્યાપ વધ્યો. વિદ્યાર્થીઓનાં શિક્ષણ પ્રત્યેનો અભિગમ બદલાયો. તેથી દરેક ધર્મના બાળકો શિક્ષણ પ્રત્યે અભિમુખ બન્યા. આથી સમાજના વિવિધ ધર્મમાંથી વિવિધ પશ્ચાદ્ભૂમિકાવાળા બાળકો શાળામાં આવ્યા. દરેક બાળકમાં વૈયક્તિક તફાવત જોવા મળે છે. આ તફાવત તેમની જુદી - જુદી આર્થિક, સામાજિક પરિસ્થિતિઓને કારણે જોવા મળે છે. પ્રવર્તમાન સમયમાં જ્ઞાનનો વિસ્ફોટ થઈ રહ્યો છે અને સાથે સાથે વિદ્યાર્થીઓની આકાંક્ષાઓ પણ વધતી જાય છે. આ અપેક્ષાઓ ન સંતોષી શકવાને કારણે કેટલીક મૂંઝવણને પરિણામે સમસ્યાઓ ઉદ્ભવે છે. લઘુમતી ધરાવનાર અને ખાસ કરીને પોતાની ઇચ્છાઓ માતા-પિતા, શિક્ષકો કે અન્ય કોઈને ન જણાવી શકનાર વિદ્યાર્થીઓ મનમાં ને મનમાં મૂંઝાતા હોય છે. આ ઉપરાંત પોતાના સમાજ અથવા ધર્મ પ્રત્યેનું પોતાનું વલણ શું હોય શકે? સમાજ પાસેથી એમને કઈ અપેક્ષાઓ હોઈ શકે? ધર્મ અંગેના એમના વિચારો કેવા હોઈ શકે? શાળા અને શિક્ષક પાસે તેઓ કેવા વર્તનની અપેક્ષાઓ રાખી શકે? _ વગેરે જેવા પ્રશ્નો વિદ્યાર્થીઓને મૂંઝવણ હોય છે. તેથી અધ્યેતાએ આવી મૂંઝવણોને જાણવાના હેતુસર “સુરત શહેરની લઘુમતી માધ્યમિક શાળાઓના વિદ્યાર્થીઓની સમસ્યાઓનો અભ્યાસ” વિષય પસંદ કર્યો.

૨. સંશોધનના હેતુઓ

૧. લઘુમતી માધ્યમિક શાળામાં અભ્યાસ કરતા વિદ્યાર્થીઓની વિવિધ સમસ્યાઓનો અભ્યાસ કરવો.
૨. લઘુમતી માધ્યમિક શાળામાં અભ્યાસ કરતા વિદ્યાર્થીઓની સદ્રામાજિક, ભાવાત્મક, શૈક્ષણિક, આર્થિક, શિક્ષકના વર્તનની તેમજ અન્ય તીવ્રતમ સમસ્યાઓ જાણવી.

૩. સંશોધન યોજના

અધ્યેતાએ સંશોધન વિષયના હેતુઓને ધ્યાનમાં રાખી વિવિધ પદ્ધતિઓ પૈકીની સર્વેક્ષણ પદ્ધતિ તેમજ ઉપકરણ તરીકે અભિપ્રાયવલિની રચના કરવામાં આવી હતી. આ અભિપ્રાયવલિને કુલ પાંચ વિભાગમાં વિભાજીત કરીને માહિતીનું એકત્રીકરણ કરવામાં આવ્યું હતું. અધ્યેતાએ વિદ્યાર્થીઓ પાસે અભિપ્રાયવલિ ભરાવવા માટે મંજૂરી મેળવવા આચાર્યોની અગાઉથી મુલાકાત પણ લીધી હતી. અધ્યેતાએ અભ્યાસના નમૂના તરીકે સુરત શહેરની ૧૦ લઘુમતી માધ્યમિક શાળાઓ સહેતુકઅને દરેક શાળાના ધોરણ નવમાંથી ૩૦ વિદ્યાર્થીઓની યાદચ્છિક રીતે પસંદગી કરી હતી. અભિપ્રાયવલિ દ્વારા પ્રાપ્ત થયેલ માહિતીનું કાર્ડવર્ગ કસોટી દ્વારા પૃથકકરણ કરવામાં આવ્યું હતું. અને એના આધારે પરિમાણ દિશાસૂચક આંક અને ક્રમાંક પણ શોધવામાં આવ્યો હતો. માહિતીનું પૃથકકરણ

અને અર્થઘટનકરતાં વિદ્યાર્થીઓને જે સમસ્યાઓ વધુ તીવ્ર જણાતી હતી તે મુજબના તારણો અહીં રજૂ કરવામાં આવ્યા હતાં.

૪.સંશોધનનાં તારણો

(૧) સામાજિક સમસ્યાઓ અંગેના તારણો

- નાના ભાઈ-બહેનની સંભાળ રાખવામાં વધુ સમય આપવો પડે છે.
- સમાજના ડરને કારણે અન્ય શાળામાં અભ્યાસ માટે જઈ શકાતું નથી.
- સમાજ હું વધુ ભણું તોપણ કદર કરે તેવો નથી.

(૨) ભાવાત્મક સમસ્યાઓ અંગેના તારણો :

- લાગણીશીલ સ્વભાવને કારણે ઘણીવાર દુઃખ સહન કરવું પડે છે.
- સમાજના રીતરિવાજો જોઈને નફરત ઉત્પન્ન થાય છે.
- લઘુતાગ્રંથિને કારણે વર્ગચર્યામાં ભાગ લઈ શકાતો નથી.

(૩) શૈક્ષણિક સમસ્યાઓ અંગેના તારણો :

- ગણિતમાં ગૃહકાર્ય વધારે પ્રમાણમાં આપવામાં આવે છે.
- વિદ્યાલયનો સમય અનુકૂળ આવતો નથી.
- વિદ્યાભવનમાં રમત-ગમતના સાધનો ઓછાં છે.

(૪) આર્થિક સમસ્યાઓ અંગેના તારણો :

- આર્થિક તંગીને કારણે ઘરમાં ઘણીવાર ઝઘડા થાય છે.
- નાણાંની અછતને કારણે મનપસંદ કપડાં ખરીદી શકાતાં નથી.
- બીજા પૈસાદાર વિદ્યાર્થીઓની જેમ હું આનંદ ઉલ્લાસથી રહી શકતો નથી.

(૫) શિક્ષકના વર્તનની સમસ્યાઓ અંગેના તારણો :

- શિક્ષકોની ભણાવવાની પદ્ધતિ સારી ન હોવાને કારણે અભ્યાસમાં રસ પડતો નથી.
- શિક્ષકો શારીરિક શિક્ષામાં વધુ માને છે.
- શિક્ષકો ટ્યૂશને જતા વિદ્યાર્થીઓ તરફ વધુ ધ્યાન આપે છે.

(બ) વિભાગમાં વિદ્યાર્થીઓને અનુભવાતી અન્ય તિવ્રતમ સમસ્યાઓ

(૧) શાળાનો ગણવેશ પસંદ નથી.

(૨) શારીરિક શિક્ષણના તાસમાં રમવા લઈ જતા નથી.

(૩) વર્ગમાં બેસવા માટે બેંચની વ્યવસ્થા નથી.

(૪) કેટલાક શિક્ષકો સારું ભણાવતા નથી.

(૫) જાહેર સભામાં બોલતા ગભરાટ થાય છે.

૫.શૈક્ષણિક સૂચિતાર્થો

(અ) વિભાગના સૂચિતાર્થો :

(૧) સામાજિક સમસ્યાઓ અંગેના સૂચિતાર્થો :

- વિદ્યાર્થીઓએ શાળાની અથવા સાર્વજનિક લાઈબ્રેરીમાં બેસીને અભ્યાસ કરવો.
- સમાજમાં વ્યક્તિઓએ જે વિદ્યાર્થી પ્રગતિ કરતો હોય તેમને પ્રોત્સાહિત કરવો અને સાથે સાથે ઈનામોનું વિતરણ કરીને તેને વધારે પ્રોત્સાહિત કરી શકાય.

(૨) ભાવાત્મક સમસ્યાઓ અંગેના સૂચિતાર્થો:

- વિદ્યાર્થી વર્ગચર્યામાં ઉત્સાહથી ભાગ લેતો થાય તે માટે તેણે સૌપ્રથમ વિદ્યાર્થીઓના નાના જૂથોમાં ચર્યામાં ભાગ લેવો અને આવા પ્રયત્નો કરતાં વિદ્યાર્થીની લઘુતાગ્રંથિ ઓછી થશે.અને વર્ગચર્યામાં

ભાગ લઈ શકશે.

(૩) શૈક્ષણિક સમસ્યાઓ અંગેના સૂચિતાર્થો :

- શિક્ષકોએ ગણિતમાં ગૃહકાર્ય વચ, કક્ષાને અનુરૂપ તેમજ સારી રીતે અનુભવ પ્રાપ્ત કરી શકે તેટલા પ્રમાણમાં અપાવું જોઈએ.
- વિદ્યાલયનો સમય વિદ્યાર્થીઓને અનુકૂળ આવે તેમ સવારનો રાખવો જેથી સવારના તાજગીભર્યા વાતાવરણમાં ઉત્સાહથી અધ્યયન કરી શકાય .

(૪) આર્થિક સમસ્યાઓ અંગેના સૂચિતાર્થો :

- વિદ્યાર્થીઓએ પોતાના ઘરની આર્થિક સ્થિતિ સારી નથી એવું સ્વીકારીને પોતાની મહત્વાકાંક્ષા ઓછી રાખવી જોઈએ.
- બીજા વિદ્યાર્થીઓ જેટલા પ્રમાણમાં પૈસાદાર પોતે નથી એમ સ્વીકારીને ઓછામાં સંતોષ પ્રાપ્ત કરવાની આવડત શીખી લેવી જોઈએ.

(૫) શિક્ષકના વર્તનની સમસ્યાઓ અંગેના સૂચિતાર્થો :

- શિક્ષકો દ્વારા અધ્યયનની વિવિધ પ્રયુક્તિઓનો ઉપયોગ કરવો જોઈએ જેથી વિદ્યાર્થીઓને અભ્યાસમાં રસ પડે.
- વિદ્યાર્થીઓને પ્રેમથી સમજાવવનો પ્રયત્ન કરવો.
- શાંત રહેતા વિદ્યાર્થીઓનો સંપર્ક સાધીને તે વિદ્યાર્થી વર્ગચર્ચામાં ભાગ લેતો થાય એવા પ્રયત્નો કરવા.

૬. મુક્ત વિભાગમાં વિદ્યાર્થીઓને અનુભવાતી અન્ય તીવ્રતમ સમસ્યાઓ અંગેના સૂચિતાર્થો

- વિદ્યાર્થીઓના સર્વાંગી વિકાસ માટે શારીરિક શિક્ષણના તાસમાં રમવા લઈ જવું જોઈએ.
- તમારી સાથે અભ્યાસ કરતાં વિદ્યાર્થીઓના નાના નાના જૂથોમાં અને ઘરના સભ્યોને ભેગા કરીને તેમને સામે બોલવાનો મહાવરો કરાવીને ગભરાટને દૂર કરી શકાય છે.
- શિક્ષકોએ દરેક વિદ્યાર્થીઓને સમજ પડે એ રીતે અધ્યાપન કરાવવું જોઈએ.

૭. ઉપસંહાર

શાળાઓમાં વિદ્યાર્થીઓની ભાવિ પ્રગતિ કે વિનાશ આકાર લેતા હોય છે.આથી શાળાઓમાં વિદ્યાર્થીઓના સર્વાંગી વિકાસ માટે વધુ પ્રયત્નો થવા જોઈએ. પરંતુ આ ત્યારે જ શક્ય બને જયારે વિદ્યાર્થીઓને સમજ તેમને અનુકૂળ વાતાવરણ પૂરું પાડવા માટે વિદ્યાર્થીઓની દરેક નાની મોટી સમસ્યાઓને ઓળખી તેનું નિવારણ કરવામાં આવે.

સંદર્ભસૂચિ

૧. દેસાઈ,એચ. જી. અને દેસાઈ, કે.જી.(૧૯૯૭). સંશોધન પદ્ધતિઓ અને પ્રવિધિઓ. અમદાવાદ: યુનિવર્સિટી ગંથનિર્માણ બોર્ડ, ગુજરાત રાજ્ય.
૨. દેસાઈ,કે.જી.અને શાહ, જે. એચ.(૧૯૯૧). શૈક્ષણિક પરિભાષા અને વિભાવના.અમદાવાદ: યુનિવર્સિટી ગંથનિર્માણ બોર્ડ, ગુજરાત રાજ્ય.
૩. પારેખ,બી.યુ. અને ત્રિવેદી, એમ.ડી. (૧૯૯૪). શિક્ષણમાં આંકડાશાસ્ત્ર.અમદાવાદ: યુનિવર્સિટી ગંથનિર્માણ બોર્ડ, ગુજરાત રાજ્ય.
૪. ઉચાટ,ડી.એ. (૧૯૯૭) સામાજિક શાસ્ત્રોમાં સંશોધન સમસ્યા પસંદગીના સૈદ્ધાંતિક અને વ્યવહારુ આધારો. રાજકોટ : પારસ પ્રકાશન.
૫. શાહ,જી.બી. અને દેસાઈ,ડી.(૧૯૯૨).શિક્ષણની વર્તમાન ફિલસૂફીઓ.અમદાવાદ,અનડા પ્રકાશન

શિક્ષક શિક્ષણમાં મૂલ્યશિક્ષણ

વર્ષા જીવાભાઈ પરમાર (મુખ્ય શિક્ષક)
પ્રાથમિક શાળા, હળદરી, તા. આંકલાવ, જિ. આણંદ

૧. પ્રસ્તાવના

આપણા દેશનું નામ લેતા જ એક જુસ્સો ઊભરી આવે છે. કેટકેટલા સંતો, મહંતોના આશિષથી સિંચાવેલી ભારતભૂમિ પુરા વિશ્વમાં તેના સંસ્કારોથી ઓળખાય છે. સંસ્કારોના અમૂલ્ય મૂલ્યોથી ભારતનગરી વિશ્વના બધા જ દેશોમાં પ્રસિધ્ધ છે.

બદનસીબી તો એ છે કે આજનો યુવા વર્ગ પશ્ચિમી અનુકરણથી ભારતના મૂલ્યના વારસાને ઘરમોળી રહ્યો છે. જે સંસ્કૃતિએ માનવીને ભુતકાળમાં નામ અને નામના અપાવ્યા એવી સંસ્કૃતિ અને સંસ્કારિતાને નેવે મુકી દીધી છે. આ પરિસ્થિતિને પલટાવવા અને ભારતીય સમાજમાં મૂલ્યોની પ્રતિષ્ઠા ઊભી કરવા સમાજને સંસ્કારી, સુસંવાદી અને શુધ્ધ બનાવવા તથા આપણા અમૂલ્ય સાંસ્કૃતિક વારસાનું સંરક્ષણ અને સંવર્ધન કરવા પ્રવર્તમાન સમયમાં મૂલ્યશિક્ષણની તાતી જરૂરિયાત ઊભી થઈ છે.

૨. મૂલ્યનો અર્થ

મૂલ્ય એટલે કશુંક ઉપયોગી, મહત્વનું મૂલવી શકાય તેવું, ગુણવત્તાવાળું, સામાન્ય અર્થમાં મૂલ્ય એટલે કિંમત. આમ, સંપત્તિ માનવને સમૃદ્ધ બનાવે છે. જ્યારે મૂલ્યો માનવજીવનને સમૃદ્ધ બનાવે છે.

૩. મૂલ્યના પ્રકાર

મૂલ્યના પ્રકાર આઠ છે.

૧. વ્યક્તિગત મૂલ્યો.૨. સામાજિક મૂલ્યો
૩. સાંસ્કૃતિક મૂલ્યો.૪. આર્થિક મૂલ્યો
૫. રાષ્ટ્રીય મૂલ્યો.૬. નૈતિક મૂલ્યો
૭. આધ્યાત્મિક મૂલ્યો.૮. આંતરરાષ્ટ્રીય મૂલ્યો

૪. મૂલ્યશિક્ષણ

વ્યક્તિ, કુટુંબ, સમાજ, રાષ્ટ્ર, વિશ્વ વગેરે પ્રત્યે સમભાવ અને સદભાવ જાગે તેવા કાર્યો કરવા, વિદ્યાર્થીઓને પ્રેરણા આપતું શિક્ષણ એટલે મૂલ્યશિક્ષણ.

“મૂલ્યો માનવજીવનનો ખજાનો છે જે જીવનને સમૃદ્ધ બનાવી શકે છે અને જીવનરીતિ નક્કી કરે છે. આદર્શ જીવન જીવવાની મૂલ્યો પ્રેરણા પૂરી પાડે છે અને તે માનવને વિકાસના પંથે દોરે છે.” - ગાંધીજી

“આદર્શ જીવન જીવવાની અગ્રતા આપે તે મૂલ્ય.” - ઓલપાઈ

“મૂલ્ય માનવીને માનવીય જીવન જીવવાની રાહ ચીંધે છે, શિક્ષણનું ધ્યેય એક સારી વ્યક્તિ તૈયાર કરવાનું છે.” - જહોન ડ્યુઈ

કોઠારી પંચના અહેવાલમાં સ્પષ્ટ છે કે અનિવાર્ય મૂલ્યોથી રહિત એવું જ્ઞાન ભયંકર છે. તેથી આપણું શિક્ષણ મૂલ્યલક્ષી બનાવવું એ અતિજરૂરી અને તાકિદની બાબત છે.

આમ, મૂલ્યશિક્ષણનો હેતુ જ્ઞાનનો નહિ પરંતુ આચરણનો વિષય છે એટલે કે મનના સંસ્કાર અને હૃદયના ઘડતરની કેળવણીનો વિચાર અહીં કેન્દ્રસ્થાને છે.

૫. શિક્ષક શિક્ષણમાં મૂલ્યશિક્ષણ

મૂલ્યશિક્ષણમાં શિક્ષક કેન્દ્ર સ્થાને છે. શિક્ષક પોતાના આચરણ દ્વારા સતત મૂલ્યશિક્ષણ કરતો રહે છે. મૂલ્યના આગ્રહી શિક્ષકના વ્યક્તિત્વની અમીટ છાપ વિદ્યાર્થી પર પડે છે એટલું જ નહિ અન્યથી તેને અલગ બનાવે છે. વિદ્યાર્થીઓ સતત મૂલ્યનિષ્ઠ શિક્ષકથી જ આકર્ષાતા હોય છે. તેમને જ પોતાના આદર્શ માને છે. મૂલ્ય થકી જ શિક્ષક બ્રહ્મા, વિષ્ણુ, મહેશ બની શકે છે.

મૂલ્યશિક્ષણનું મહત્વનું કાર્ય શિક્ષકના ચારિત્ર્ય અને જ્ઞાનના નૈપુણ્યના ઢાંચાંત દ્વારા વિદ્યાર્થીઓમાં જિજ્ઞાસા પ્રગટાવવાનું તથા પ્રેરણા આપવાનું છે. શિક્ષકમાં રહેલા મુલ્યોને વિદ્યાર્થીઓમાં ઉત્સર્ગ કરવાના છે. શિક્ષકના ચારિત્ર્ય તથા જ્ઞાનના નૈપુણ્યને અહીં મૂલ્યો ગણવામાં આવ્યા છે. જેમ, કિરણોત્સર્ગી પદાર્થમાંથી કિરણોત્સર્ગ થાય તેમ શિક્ષકના સમગ્ર અસ્તિત્વમાંથી તે સતત વિદ્યાર્થીમાં પ્રવેશતા રહે છે.

સાંપ્રત સમયમાં શિક્ષકની મૂલ્યનિષ્ઠતા તાકિદની અને મહત્વની છે. તેનું મહત્વનું કારણ એ છે કે સમાજ જીવનનું પરિવર્તન શિક્ષણ દ્વારા જ સંભવી શકે છે. બાળકના ચારિત્ર્ય ઘડતર, આંતર વ્યક્તિત્વના વિકાસ માટે નૈતિક અને આધ્યાત્મિક વિકાસ અર્થે ભવ્ય સાંસ્કૃતિક પરંપરાને જાળવવા વ્યક્તિના વ્યક્તિત્વને પૂર્ણરૂપે ખીલવવા અને જીવનને વધુ સમૃદ્ધ અને સુંદર બનાવવા માટે મૂલ્યશિક્ષણ ખૂબ જ અગત્યતા ધરાવે છે. જો બાળકને શિક્ષણ આપતો શિક્ષક જ ચારિત્ર્યહીન, શંકાશીલ, કોમવાદી વલણ ધરાવતો હશે તો તે બાળકને ચારિત્ર્યવાન, દેશપ્રેમી ન બનાવી શકે. તે બાળકને દેશપ્રેમી નહિ પરંતુ આંતકવાદી બનાવી શકે.

મૂલ્યશિક્ષણના વિકાસ અર્થે ઘણી પ્રવૃત્તિઓ છે જેવી કે, પ્રાર્થના સંમેલન, જીવનકળા વિષયક શિક્ષણ, વાંચન શિબિર, તહેવારોની ઉજવણી, આત્મશુદ્ધિ અભિયાન, સ્વચ્છતા અભિયાન તેમજ અંધજન આશ્રમ, અનાથ આશ્રમ, વૃદ્ધાશ્રમ વગેરે સંસ્થાઓની મુલાકાત વગેરે દ્વારા આપણે વિદ્યાર્થીઓમાં વિવિધ પ્રકારના મૂલ્યોનું સિંચન કરી શકીએ છીએ. શિક્ષણનો ધ્યેય વ્યક્તિમાં ચારિત્ર્ય, નૈતિકતા અને સમાનતાના ગુણો ખીલવવાનો છે. શિક્ષકે શિક્ષણ દ્વારા વિદ્યાર્થીઓનો સર્વાંગી વિકાસ કરી તેમાં ચારિત્ર્ય, નૈતિકતા અને સમાનતાના ગુણો ખીલવી શકે છે તથા તેના જીવનની સમસ્યા અને મુશ્કેલીઓને ઉકેલવામાં મદદરૂપ થવાનો છે.

મૂલ્યશિક્ષણ એ મૂલ્યો પ્રત્યે સંવાદિતા વિકસાવવાની પ્રક્રિયા છે. વ્યક્તિ પોતાના જીવન વ્યવહાર દરમિયાન સાચાં મૂલ્યો પસંદ કરે તેને અંતરમાં ઉતારે, જીવનમાં તેનો અનુભવ કરે અને તે મુજબનું જીવન જીવે તે મૂલ્યશિક્ષણનો હેતુ છે. પ્રવર્તમાન સમયમાં રાષ્ટ્રીય એકતા, ધર્મનિરપેક્ષતા, વૈજ્ઞાનિક દ્રષ્ટિબિંદુ અને લોકશાહી વલણ જેવા મૂલ્યોની ઓળખ વિદ્યાર્થીઓમાં થાય તે ભવિષ્યના સમૃદ્ધ રાષ્ટ્ર, સમાજ માટે જરૂરી છે. આ માટે જરૂરી શિક્ષક જ પ્રથમ ધર્મનિરપેક્ષ, વૈજ્ઞાનિક દ્રષ્ટિબિંદુ અને લોકશાહી આચરણ કરતો હોય તો જ તે વિદ્યાર્થીઓમાં પણ આ મૂલ્યોને સાચી રીતે ઉજાગર કરી શકે છે. શિક્ષણ મહાવિદ્યાલય કક્ષાએ જીવનમૂલ્યોને શોધી અનેક કાર્યક્રમો યોજી શકાય કારણ કે શિક્ષકો મૂલ્યવાન હશે તો જ શાળા કક્ષાએ મૂલ્યશિક્ષણનું મૂલ્ય બહાર લાવી શકશે.

૬. ઉપસંહાર

માનવમાં મૂલ્યોની ખિલવણીમાં શિક્ષણ મહત્વનો ફાળો આપે છે. પરસ્પર સહકાર અને નિઃસ્વાર્થ પ્રેમ પર આધારિત સમાજના સભ્ય તરીકે વિદ્યાર્થી પોતાની જાતને સ્થાપી શકે તે માટે મૂલ્યશિક્ષણ અત્યંત જરૂરી બને છે. આજે આતંકવાદ, ભ્રષ્ટાચાર, લૂંટફાટ, ચોરી જેવા દુષણોથી સમાજના માળખામાં મૂલ્યોનું ધોવાણ થઈ રહ્યું છે. સર્વત્ર મૂલ્યોની કટોકટી સર્જાઈ રહી છે. સમાજ અધઃપતનના માર્ગે જઈ રહ્યો છે. આ સમયે મૂલ્યશિક્ષણની તાતી જરૂરિયાત ઉભી થઈ છે અને અનિવાર્ય બની ગયું છે. મૂલ્ય વ્યક્તિ, સમાજ, રાષ્ટ્ર તેમજ વિશ્વનું ધારક, વાહક અને સંવર્ધક છે માટે મૂલ્યશિક્ષણનું મૂલ્ય અમૂલ્ય છે.

The UNESCO Conceptualization of Quality Education

JIGNESH MODI

Principal at Government Elementary School, Gandhinagar

Abstract:

Quality cannot improve by itself. It requires reforms in teacher training; improvements in the facilities and infrastructure in schools; teachers' motivations; and a change in the style of teaching to make it attractive to the students. However, in actual practice, there has always been a trade-off between quality and quantity, in favor of latter. This research paper addresses the evolution of UNESCO's conceptualization of education. This conceptualization of education provided an integrated and comprehensive view of learning. This paper is also focus on different commissions which give a different parameter and criteria to access quality in education.

1. Introduction

There is a need for a new approach to understand the concept of the 'quality education' because its traditional meaning is no longer adequate for the emerging educational needs of new millennium. In addition, in many instances, the kind of education that is being offered in many school systems is no longer pertinent to the societies in which we live. These two challenges suggest time has come to rethink this concept more comprehensively, particularly in regard to the need to focus on 'learning' in twenty first century.

2. What is Quality Education?

The understanding of what constitutes the quality of education is evolving. Conventional definitions have included literacy, numeracy and life skills, and these have been linked directly to such critical components as teachers, content, methodologies, curriculum, examination systems policy, management and administration. While in past much of the emphasis on education related to cognitive understanding and development, there is now a need also to address the social and other dimensions of learning. Education is expected to make a contribution to sustainable human development, peace and security, universal values, informed decisions-making, and the quality of life at individual, family, societal and global levels.

UNESCO promotes a high quality of education as a human right, and supports a rights-based approach to the implementation of all educational activities. There are three important aspects of education as a human right: (a) participation in a high quality as an important end in itself; (b) the practice of human rights in education; and (c) education as a right that facilitates the fulfillment of other rights.

UNESCO's work in this area is based on a number of international instruments –including the first Human Rights Convention (United Nations, 1948) – that identify education as a human right. Several of these international instruments have indicated the desired nature, or quality of this type of education. The interpretation of these instruments must be embedded within current local and world contexts and expectations of education. That is, education must be placed and understood in terms of a larger context that reflects learning in relation to the learner as an individual, a family and community member, a citizen and as part of a world society.

3. Why focus on Quality Education?

The objectives behind providing education to the society mean to change social and economical world around us. So there is needed to provide education on human rights, reproductive health, sports, gender

awareness and life skill etc. But scenario seems that education still consider merely quantitatively over the globe and merely filling spaces called 'schools' with children would not address qualitative objectives of education. Fundamentally, education is a set of processes and outcomes that are defined qualitatively.

Quality education is the primary agent of transformation towards sustainable development, increasing people's capacities to transform their visions for society into reality. Quality education not only provides scientific and technical skills, it also provides the motivation, justification, and social support for pursuing and applying them. The international community now strongly believes that we need to foster — through education — the values, behavior and lifestyles required for a sustainable future. Education for sustainable development has come to be seen as a process of learning how to make decisions that consider the long-term future of the economy, ecology and equity of all communities. Building the capacity for such futures-oriented thinking is a key task of education. The evolution of UNESCO's conceptualization of quality

One of UNESCO's first position statements on quality in education appeared in Learning to Be: The World of Education Today and Tomorrow, the report of the International Commission on the Development of Education chaired by the former French minister Edgar Faure. The commission identified the fundamental goal of social change as the eradication of inequality and the establishment of an equitable democracy. Consequently, it reported, "the aim and content of educa

A study: Adjustment Level of Innovative and Emerging Teachers

DR. PRERNA MACWAN

Abstract:

In this study, conducted in nadiad city of gujarat State, the investigator tried to find out the Adjustment Level of innovative and emerging teachers and found that, in total group, maximum 33.46% teacher trainees (43 teachers out of 125) have Good Adjustment Level. In different group, maximum 53.71% teacher trainees of Non-aided College (28 teachers out of 53) have Good Adjustment Level. Maximum 38.34% teacher trainees of Aided College (27 teachers out of 72) have Average Adjustment Level. Maximum 40.1% teacher trainees of Aided College (29 teachers out of 72) have Poor Adjustment Level. Further it is concluded that, there is no significant difference in the Level of Adjustment between male and female teacher trainees, and teacher trainees of open class category and backward class category, while there is significant difference in the Level of Adjustment between teacher trainees aided college and non aided college.

1. Introduction

Adjustment, as an important psychological variable can be defined 'as an index of integration between need and satisfaction, promote or demote self-system, achievement motivation, remains relates to scholastic achievement, social acceptance, sex, age, economic as well as social status, social maturity and moral system. From psychological point of view, adjustment is the process by means of which the individual attempts to maintain a level of psychological and physiological equilibrium, or more simply, adjustment refers to behavior directed towards tension reduction. It is also true that personality of an individual consists of his persistent tendencies to make kind of adjustment between his need and situation. A balanced personality is the result of proper adjustment of an individual of his environment. Home, health, social and emotional, adjustment are the four areas of adjustment. Home adjustment refers in terms of a healthy relationship with family member, possessed healthy and balanced home life, adjustment of health, in terms of physical as well as mental illness, social, adjustment in terms of social behavior extroversion introversion, submissiveness, shyness etc. and emotional adjustment refers to nervousness, depression and other factors of emotional aspect of the life.' Teaching is an interactive process, primarily involving classroom, which takes place between teacher and pupils and occurs during certain definable activities.' It is generally agreed that the 'good-ness' of an educational programme to a large extent is dependent on quality of teachers available to implement it. A school may have excellent material resources- equipment, building, library, computer laboratory, play ground and other facilities along with a curricula appropriately adopted to suit the community need, but if the teachers are misfit or indifferent to their responsibilities, the whole programme is likely to be ineffective and wasted. For this, teachers should have balanced personality and have a good level of adjustment. Therefore researcher has taken present study.

2. Objectives

1. To measure the Adjustment Level of teacher trainees.
2. To compare the Adjustment Level of male and female teacher trainees.
3. To compare the Adjustment Level of teacher trainees of open class category and backward class category.
4. To compare the Adjustment Level of teacher trainees of Aided institute and Non-Aided institute.
5. Hypothesis:

6. There is no significant mean difference in the score of Adjustment Level of male and female teacher trainees.
7. There is no significant mean difference in the score of Adjustment Level of teacher trainees of open class category and backward class category.
8. There is no significant mean difference in the score of Adjustment Level of teacher trainees of Aided institute and Non-Aided institute.

3. Sample

For the study, 125 trainee teachers were randomly selected from one aided and one non-aided teacher training institutes, of nadiad city of Gujarat State.

4. Tool

For the present study, the researcher used Indian Adaptation of Bell's Adjustment Inventory. Every statement has two alternative choices, yes and no. The split-half reliability of the inventory is 0.9126 and Test Re-test reliability is 0.876. The validity of inventory

5. Data Collection

The test is in English. First it was translated in Gujarati. Colleges and Teacher trainees were randomly selected. Before administration of test, all necessary instructions were given. Items were scored as per the instructions given in manual. Different groups and tables were prepared. For further interpretation mean, standard deviation and t-test was applied.

Table 1: Classification of teacher trainees with respect to Computer Phobia

Group	N	Adjustment Level		
		Good	Average	Poor
Total	125	43(33.46%)	41(32.54%)	40(32.54%)
Male	42	18(40.86%)	15(34.86%)	18(41.86%)
Female	83	11(41.80%)	28(31.33%)	30(32.90%)
Open Class Category	31	15(23.88%)	8(14.28%)	10(23.26%)
Backward Class Category	94	38(42.16%)	38(41.08%)	11(19.74%)
Aided College	72	30(21.61%)	28(38.34%)	15(23.55%)
Non-Aided College	53	28(31.86%)	12(23.54%)	10(21.44%)

From table 1, it is concluded that, in total group, maximum 33.46% teacher trainees (43 teachers out of 125) have Good Adjustment Level. In different group, maximum 53.71% teacher trainees of Non-aided College (28 teachers out of 53) have Good Adjustment Level. Maximum 38.34% teacher trainees of Aided College (27 teachers out of 72) have Average Adjustment Level. Maximum 40.1% teacher trainees of Aided College (29 teachers out of 72) have Poor Adjustment Level

Table 2: Comparison of teacher trainees with respect to the Computer Phobia

Group	N	MEAN	S.D.	T-- Value	Level of Significance
MALE	42	20.12	7.9	1.30	NOT Significance
FEMALE	82	21.34	8.9		NOT Significance
OPEN	31	23.67	7.3	0.6	NOT Significance
B.C.	93	22.55	8.8		NOT Significance
Aided	70	25.88	7.1	2.66	Significance
NOT Aided	54	20.55	8.3		Significance

Level of Significance = 0.05

From table-2 it is found that, t-value = 1.30 is not significant at 0.05 level. Hence the null hypothesis (1) is accepted. It is concluded that there is no significant difference in the Level of Adjustment between

male and female teacher trainees. From table-2, it is found that, t -value=0.6 is not significant at 0.05 level. Hence the null hypothesis (2) is accepted. It is concluded that there is no significant difference in the Level of Adjustment between teacher trainees of open class category and backward class category. From table-2, it is found that, t -value=2.66 is significant at 0.05 level. Hence the null hypothesis (3) is rejected. It is concluded that there is significant difference in the Level of Adjustment between teacher trainees aided college and non-aided college.

6. Conclusion

- From table 1, it is concluded that, in total group, maximum 33.46% teacher trainees (43 teachers out of 125) have Good Adjustment Level. In different group, maximum 53.71% teacher trainees of Non-aided College (28 teachers out of 53) have Good Adjustment Level. Maximum 38.34% teacher trainees of Aided College (27 teachers out of 72) have Average Adjustment Level. Maximum 40.1% teacher trainees of Aided College (29 teachers out of 72) have Poor Adjustment Level.
- There is no significant difference in the Level of Adjustment between male and female teacher trainees, and teacher trainees of open class category and backward class category, while there is significant difference in the Level of Adjustment between teacher trainees aided college and non-aided college.

References

1. Abraham, H. Masiow. (1954). Motivation and Personality. (2nd ed.). New York: Harper and Row, Publisher.
2. Best, J. W. & V. Kann. (2004). Research in Education, (7th ed.). New Delhi: Prentice Hall of India
3. Biswal, Babagrahi, and Dash, Pramod Chandra (2006) Statistics in education, New Delhi:
4. Biswal, Babagrahi, and Dash, Pramod Chandra (2006) Statistics in education, New Delhi: Dominant Publishers and Distributors.
5. Dominant Publishers and Distributors.
6. Kundu. C. L, and Tutoo. D.N, (2008), Educational Psychology, New Delhi, Sterling Publisher, Pvt. Ltd.
7. Pandey Ram Shakal, (1963), Our Adolescents: Their Interest and Education, Agra, Lakshmi Narain Agarwal Educational Publishers.

A Study of Construction and Try out of Reasoning Ability of Primary Teachers' Trainees

CHARULBEN NAVINBHAI PATEL

Asst.teacher,

Kamalpur anupam primary school ta. Vadnagar

Abstract:

The Present paper explains the reasoning ability of primary teachers' trainees in context of Gender of teachers' trainees, the area of their belonging and the types of colleges in which they study. This particular study is very important because the responsibilities of primary teachers are more compared to the other level teachers, as child education or say primary education is very much important for the overall development of child. The responsibility of creating responsible citizen lies in the hand of primary teachers, this is an endeavor of a researcher in this process.

Keyword: Reasoning ability

1. Introduction

In the time of science and technology, research & tools, knowledge has no limit or we can say that sky is the limit as far as knowledge is concerned. In this era a role of teacher become special and unique. According to petology "Education is the natural harmonious and progressive development of men's innate power."

In education of child primary level is very much important, as interest, attitude, mental power etc. are developed during this period. Thus the responsibilities of primary teachers are more compared to the other level teachers. To do their duty with knowledge and tactics primary teachers' training plays an important role. To measure aptitude of primary teacher trainees', numeric ability, reasoning ability and other tests should be conducted. In all that tests verbal and non verbal reasoning ability is one of the aptitude. With the development of reasoning the speed of thinking increases & accordingly the teacher can peruse the student well. In this research also the researcher has tried to measure reasoning ability of the primary teacher trainees.

2. Objectives of the Study

- 1)To construct the reasoning ability test for the trainees of primary teacher training Colleges.
- 2)Try out this test on primary teacher trainees.
- 3)To study the reasoning abilities of primary teacher trainees in context of Gender (Male and Female), Area (Urban and Rural) and type of College Administration (Self Finance and Granted).

3. Null Hypotheses

To study the three independent variables on dependent variables reasoning of primary teacher trainees the following null hypothesis were formulated and tested.

1. There will not be any significant difference between the mean value of scores obtained by male and female trainees on reasoning ability test.
2. There will not be any significant difference between the mean value of scores obtained by the rural and urban trainees on reasoning ability test.
3. There will not be any significant difference between the mean value of scores obtained by the trainees from granted and self finance Colleges on reasoning ability test.

4. Population and Sample

- In the present study the second years' trainees of PTC college of Mehsana District were included as the universe of the study.
- By stratified random sampling method three PTC colleges were selected from these colleges and 140 trainees were selected as the sample.

5. Research Tools

The required data was collected with the help of reasoning test. The research tool was constructed by Manisha Patel in Gujarati language. It consists of 120 verbal and non verbal questions. In piloting study with the help of item analysis 70 questions were selected for final reasoning test.

6. Research Method

The main purpose of this study is to study reasoning ability of the students on the basis of their gender, residential area and types of Administration of college. Keeping in mind the purpose and sample of the survey method was used in this study.

7. Reliability And Validity

The reliability of reasoning test by test- retest method was 0.78. Where split half reliability for test was 0.81. The validity of the test was 0.74.

8. Data Collection And Its Analysis

In the present study the researcher has gone to the PTC colleges after taking prior permission for administering the reasoning test. Based on the responses of the primary teacher trainees on reasoning Statistical calculation such as mean, standard deviation, standard error and t- ratio was calculated with the help of computer program SPSS and hypothesis were checked.

9. Testing of Null Hypothesis

Table 1 Total Scores, Mean and SD of reasoning ability of male and female trainees :-

GROUP	N	MEAN	SD	SEd	t- value	Remark
Male	79	62.20	7.13	1.01	4.49	0.01 Level
Female	61	66.75	7.18			

Table 1 shows the total mean and SD of the scores on reasoning ability of Male and Female trainees. The Mean of Male and Female are 62.20 and 66.75 respectively. Here the t-ratio is 4.49, the table value of 0.01 level it is 2.58. The value of computed "t" ratio is more than table value at 0.01 level. Therefore the null hypothesis is not accepted here. There is significant difference in reasoning ability between Male and Female Trainees.

Table 2-Total Scores, Mean and SD of reasoning ability of urban and rural trainees :-

GROUP	N	MEAN	SD	SEd	t- value	Remark
Rural	75	60.4	6.66	1.38	2.61	0.01 Level
Urban	65	64	7.14			

Table 2 shows the total mean and SD of the scores on reasoning ability of Rural and Urban trainees. The Mean of Rural and Urban are 60.40 and 64 respectively. Here the t-ratio is 2.61, the table value of 0.01 level is 2.58. The value of computed "t" ratio is more than table value at 0.01 level. Therefore the null hypothesis is not accepted here. There is significant difference in reasoning ability between Rural and Urban trainees.

**Table 3-Total Scores, Mean and SD of reasoning ability of trainees of
Granted and Self finance Colleges**

GROUP	N	MEAN	SD	SEd	t- value	Remark
Granted Colleges	58	71.1	6.84	1.41	0.50	NS
Self Finance	82	71.8	7.24			

Table 3 shows the total mean and SD of the scores on reasoning ability of trainees of Granted and Self finance Colleges. The Mean of Granted and Self finance Colleges are 71.1 and 71.8 respectively. Here the t-ratio is 0.50, which is less than table value therefore the null hypothesis is accepted here. There is no significant difference in reasoning ability between trainees of Granted and Self finance Colleges.

From the data analysis in this study has following findings:-

- 1.The reasoning ability of Female Trainees is higher than that of Male Trainees.
- 2.The reasoning ability of Urban Trainees is higher than that of Rural Trainees.
- 3.The reasoning ability of Granted and Self Finance Colleges are equal, there is no significant difference found.

References

1. Agrawal J.C. (1966) Education Research An Introduction. Arya book depot, New Delhi.
2. Bingham W.V. (1937) aptitudes & aptitudes testing, New York, Harper & Brothers.
3. Best John W. (1978). Research in Education. Prentice hall of India (Pvt.) Ltd., new Delhi.
4. Hopper & Borg (1958) : An Introduction to Research Procedure Education (First Edition). New York.

A Study of Awareness about Human Rights in College Students

MEHULKUMAR A. PATEL

Assistant Teacher

Shree Swaminarayan High School, Sector-23, Gandhinagar, Gujarat.

Abstract:

In this study awareness about Human Rights among rural and urban students are study in context to their gender, management of college and faculty. Human Rights Awareness test is used for data collection. Urban college students specifically boys are more aware about human rights comparison to the rural students.

1. Introduction

In all civilized nations, attempts are made to define and buttress human rights. The core of the concept is the same everywhere: Human rights are the rights that one has simply because one is human. They are universal and equal. Human rights are also inalienable. They may be suspended, rightly or wrongly, at various places and times, but the idea of inherent rights cannot be taken away. One can no more lose these rights than one can stop being a human being. The development of constitutionally guaranteed fundamental human rights in India was inspired by historical examples such as England's Bill of Rights (1689), the United States Bill of Rights (approved on 17 September 1787, final ratification on 15 December 1791) and France's Declaration of the Rights of Man (created during the revolution of 1789, and ratified on 26 August 1789).^[2] Under the educational system of British Raj, students were exposed to ideas of democracy, human rights and European political history. The Indian student community in England was further inspired by the workings of parliamentary democracy and Britishers political parties.

Now a day too, the importance of Human Right and its awareness has increased tremendously and why not? It is among our fundamental rights, given by constitution. In this article, an attempt has been done to find out whether College Students from Rural and Urban Colleges of Gandhinagar District are well aware of this right or otherwise.

2. Objectives of the Study

To adapt a tool to assess the Human Right awareness among rural and urban college students.

- To study the Human right awareness among rural and urban students.
- To Study the significant difference if any in the Human Right awareness among rural & urban students with regard to their gender.
- To study the significant difference if any in the Human Right awareness among rural and urban students with regards to their types of management of college.
- To study the significant difference if any in the Human Right awareness among rural and urban students regards to their faculty.

3. Hypotheses

There will not be significant difference in Human Right Awareness between rural and urban students with respect to their gender, types of management of college & faculty.

4. Design of the Study

The study employed was normative Survey wherein Human Right Education awareness between rural students and Urban Students with respect to their gender (Male and Female), types of management of College (Government & Self finance college) and faculty (Arts and Commerce).

5. Sampling Techniques

The population for the present study was college students in Gandhinagar District in Gujarat. There are around 48 Arts and Commerce Colleges in Gandhinagar District. From this a representative sample of 310 students from 10 colleges (5 from Urban and 5 from Rural area) were selected. The investigator used stratified Random Sampling technique from the population of college students in Gandhinagar District.

While selecting the sample following factors are represented.

- Rural and Urban students.
- Gender of the Students (Male and Female)
- Types of Management (Government and Self Finance)
- Faculty (Arts and Commerce).

6. Tool Used for Collection of Data

The present study made use of the tool for data collection under the title “Human Rights Awareness Test for College Students” The major areas selected for awareness are Natural Rights, Human Rights and Legal Rights. Major dimension has sub divisions of different Human Right Components.

7. Discriptive Data of Students with Regard to Human Rights Awareness

The scores obtained by the pupils covered in the sample were subjected to descriptive statistical treatment. Data related to Human Rights Awareness were collected from 155 rural and 155 urban students. As descriptive statistics, the investigator applied Mean, Standard Deviation, Skewness and Kurtosis Calculations. The results obtained from descriptive analysis are presented in the Table -1.

Table-1 Descriptive Data of Students with regard to Human Right Awareness.

Sr. No.	Statistics	Value
1	Total Sample	310
2	Mean	21.91
3	Median	22.83
4	Mode	25.35
5	Standard Deviation	8.89
6	Skew ness	-0.39
7	Kurtosis	0.11

From table 1, it is obvious that the Mean, Median, Mode, Standard Deviation, Skew ness and Kurtosis of Human Rights Awareness score are 21.91, 22.83, 25.35, 8.89, -0.39 & 0.11 respectively. The skew ness value and kurtosis value of the present distribution more or less coincide with the value of normal distribution curve (SK = 0.00, and KU = 0.263).

Differential studies always help in studying the difference between the two groups of samples. Analysis has been done to test different hypotheses framed. The test is significance of Mean differences was directed to examine whether their exists a significant difference in the Human Rights Awareness between rural and urban college students of Gandhinagar District. The data and result of test of significance in Mean scores of Human Rights Awareness between the rural and Urban College students are presented in the table 2.

Table-2 Human Rights Awareness of Rural and Urban College students

Category	Sample size	Mean	SD	SE	“t” Value
Rural (Total)	155	20.85	8.90	0.71	3.28 *
Urban (Total)	155	23.42	7.65		

From the above table it is clear that the mean score of Human Rights Awareness of urban students (23.42) is greater than that of Rural Students (20.85). The “t” value calculated (3.28) is found to be greater than the “t” table value (2.58) at 0.01 significance level. Hence the null hypothesis is rejected and alternative hypothesis is, “there will be significant difference in Human Right Awareness between Rural and Urban College Student is upheld.

8. Major Findings

On the basis of discussions and interpretation of the results the following findings have been emerged out of the study

1. Human Right Awareness among the Urban Students are found to be more as compared to Rural College Students.
2. It is found that boys are more aware of Human Rights compared to girls among the Urban College Students.
3. There is no difference in Human Right Awareness between Rural boys and Rural girls.
4. Urban Students are found to be more aware about Human Rights in the Government and Self finance Colleges compared to the Rural College Students.
5. There is no difference in Human Right Awareness between Arts and Commerce College Students.

9. Educational Implications

From the present study it is found that there is significant difference Rural and Urban College Students in Human Rights Education Awareness with respect to their Gender and Management of College. The Rural Students are less aware of Human Rights Awareness, the reason being they are educationally backward and have few information resources. So the Government should provide some intervention programme to Rural Students to develop their Human Right Awareness. On the basis of results obtained from the present study several implications can be derived they are as under:

- College Teachers have to be specially trained to teach Human Right Education Awareness as a separate subject to all Arts and Commerce Colleges.
- Human Right Education should be included at the Post Graduation level in Commerce and Arts curriculum.
- Special class should be provided for Awareness about Human Right violation at College level.
- Special Education is to be provided for Rural Students through Human Right Awareness Education.

References

1. Best John W. Research in Education, Prentice Hall, New Delhi, 1986.
2. Iyer Krishna V.R. Human Rights and Human Wrongs. B.R. Publishing Co-Operation, New Delhi, 1990.
3. Naseema C., Human Rights Education, Kanishka Publishers, New Delhi, 2004.
4. Parekh B.U. and M.D. Trivedi (1994). Statistics in Education, Gandhinagar, University Granth Nirman Board.

Websites

www.oneworld.net/guides

www.un.org/en/rights/index.shtml

www.youthforhumanrights.org

www.nhrc.nic.in

www.achrweb.org

A study of opinions of secondary Teacher Trainees about online Exam

MAHESH P. VAGHELA

Abstract

In the present study the researcher study the opinions of secondary teacher trainees of Gandhinagar city in context to on line exam. The researcher has selected 100 trainees as a sample with the random sampling technique. The null hypothesis was formulated and chi square was calculated to interpret the data. There is positive approach is found about on line exam.

1. Introduction

The students have constant fear of exam. So the students forget, even those which they know very well and uses any crime or coping in the exam. Most probably mall practices also be done in school. Give much time in exam or leak the paper. So the aim of exam doesn't success.

If the students are allow give on line exam, corruption or mall practices can be removed. So that the students are tries to read more and more books and uses library work and magazines as well as logical ability and understanding ability develops in him/her.

2. Research Problem

A study of opinions of secondary Teacher trainees about” on line exam “

3. Variables

The variables affect in the present study are as under:

Independent variable-exam with book

Dependent variable-opinions of secondary teacher trainees

4. Objective of the study

1. To know the opinion of the secondary teacher trainees about on line exam
2. To create an opinionniar for knowing the effect on on line exam.

5. Hypothesis

There will be no significant difference in secondary teacher trainees' opinion about on line exam.

6. Population

Population of the presence study is as under

All the secondary teacher trainees of Saurashtra University, Rajkot are the population of this study.

7. Sampling

Sampling of the present study is as under.

100 secondary teacher trainees of Dr.Subhash Collage of Education affiliated to Saurashtra University, Rajkot were selected by random sampling techniques

8. Tools of the study

The researcher has prepared self made opionnaire containing 20 questions. This opinnaire was checked by experts. Final formation of this opionnaire was given to the trainees selected in sampling.

9. Data Collection

Data was collected of the present study are as under:

Formated final opionnaire was filled by the trainees.After taking permission by the respective principal. The necessary instruction was provided to the trainees. Thus, the process of data collection was completed.

10. Method of Data Analysis

In the present study the data was analysed as under

H₀₁: There will be no significant difference in secondary teacher trainees' opinion about on line exam. For the above hypothesis chi square was found by the answer of the trainees and it was interpreted as under:

Table 1

Que No.	Yes	NO	Chi-square	Significant level
1	78	22	8.60	0.01
2	68	32	5.81	0.01
3	25	75	6.25	0.01
4	81	19	7.32	0.01
5	65	35	6.78	0.01
6	29	71	7.44	0.01
7	59	41	8.25	0.01
8	67	33	7.25	0.01
9	91	9	6.58	0.01
10	85	15	7.69	0.01
11	24	76	9.60	0.01
12	36	64	8.78	0.01
13	81	19	9.11	0.01
14	45	55	7.12	0.01
15	50	50	8.10	0.01
16	26	74	9.05	0.01
17	84	16	7.26	0.01
18	79	21	6.93	0.01
19	63	37	8.23	0.01
20	28	72	7.25	0.01

From the above table we can see that opinion of teacher trainees are significant at 0.01 level. So null hypothesis is rejected. So it is said that there is a great impact of teacher trainees on on line exam. According to them there is a positive impact of on line exam.

11. Findings

There is positive opinion of teacher trainees about on line exam.With on line exam the fear of the trainees will be reduced.For the method of on line Exam with nuisance copy case will be reduced.

12. Recommendation

The suggestion of the present study is as under:

1. This opinion must be implemented.
2. With the help of this approach students can be lead towards the self teaching so it must be implemented.
3. Before exam was held the training of writing paper should be given to the trainees.

References

1. Best, John W. (1996)' Research in Education '(seventh edition) N.J.Prentice Hall Inc.
2. Chaudhari, U.S. and Vaidya, Shobha (1989). Effect of concept attainment model for pupil achievement and their self concept. The progress of Education, Vol. 64 (2),46-50.
3. Chaudhary, K. and Veerkar, R. (1988). Information processing models of teaching. Dwarka Prakash : Pune. 225
4. Chaudhary, K. S. (1988). A study to find out the efficacy of concept attainment model for training pre-service teachers. The progress of Education, Vol. 62 (10-11), 232-236 & 242.
5. Ebel, R. L. (1969). Encyclopedia of Education Research. (4th ed.), The Macmillan Company : London.
6. Edwards, A. L. (1957). Statical Methods for the behavioural Science. Holt, Rinehart and Winston, Inc : New York.
7. Edwards, A. L. (1968). Experimental Design in Psychological Research. Holt, Rinehart and Winston, Inc : New York.
8. Gupta, N. K. (1997). Research in Teaching of Science-Models and strategies. APH Publishing Corporation : New Delhi.
9. Jangira, N. K. (1983). Technology of classroom Questioning. National Publishing House : New Delhi.
10. Joyce, B.,Weil, M. and Showers, B. (1992). Models of teaching.Allyn and Bacon :Boston.
11. Joyce, Bruce and Weil, Marsha (1997). Models of teaching. 5th Ed. EnglewoodCliffs, N. J. : Prentice-Hall.
12. Kochar, S. K. (1982). Methods of Techniques of teaching. Sterling Publishers Pvt. Ltd. : New Delhi.
13. Malhotra, S. P. (1988). Research gaps and areas of research in models of teaching. Media and Technology for Human Resource
14. Trivedi, Manubhai (1989) "Economics in education" University Granth Nirman Board Gandhinagar

An Impact of Anxiety on Cognitive and Non-Cognitive Characteristics of the Higher Secondary School Students

DR. PRAKASHKUMAR J. PATEL
Associate Professor
Shri K. H. Patel M.Ed. Institute, Modasa

1. Introduction

Results of research about the behaviour of Juvenile shows that there are same situations creating anxiety in the road of attacking behaviour, complete inactiveness and use of saving tie by the Juvenile. According to psychiatrist, adolescence is a period of anxiety and struggle. As a result same behaviours of Juvenile seem to be unacceptable by elders and school. Though such behaviors are natural at this stage, elders teachers and society do not try to understand them properly. It often creates imbalance of personality in Juveniles. So it has become highly necessary for the teachers and principal to understand the anxiety of Juveniles in school atmosphere. A child steps out for the first time from the safe home atmosphere and steps up the school, he becomes stressed. How much anxiety does a child feel in the suffocating, unsafe and emotionless atmosphere of school ? Nobody takes care to think about it. Children who have become victim of anxiety in childhood, can not escape the clutches of anxiety even after growing elder. They feel anxiety in small matters, problems and happenings of life. This study is conducted to check the effect of anxiety and student's educational achievement. To check the effect of anxiety in reference the familial- social characteristics (type of family, birth order and gender) and also individual educational characteristics (sexuality, educational stage and scope). It is also conducted to check the effect of anxiety on student's non-cognitive characteristics, (self-confidence, regularity, interest in school, initiativeness)

2. Citation of Problem

In this study the researcher has studied the impact of anxiety on the cognitive characteristics (student's educational achievement and cognitive factor) and non-cognitive characteristics (Self confidence, regularity, interest in school, initiativeness) in reference to sex, stream, birth order, caste, family type and area.

3. Objectives of the Study

Research has decided following objectives for this study.

1. To construct Anxiety Measurement Inventory and to find out its reliability and validity.
2. To construct Individual Rank Order Scale to measure, student's cognitive and non-cognitive characteristics.
3. To check the impact of anxiety on student's cognitive variable and educational achievement.
4. To check the impact of anxiety on student's educational achievement in reference to their gender, stream and area.
5. To check the impact of anxiety on student's educational achievement in reference to their family type, birth order and caste.
6. To check the impact of anxiety on student's cognitive variable in reference to their gender, stream, area, type of family, birth order and caste.
7. To check the main impact of anxiety on student's non-cognitive variable, self confidence in reference to their gender, stream, area, family type, birth order and caste.
8. To check the main impact of anxiety on student's non-cognitive variable 'regularity' in reference to their gender, stream, area, family type, birth order and caste.

9. To check the main impact of anxiety on student's non-cognitive variable interest in school in reference to their gender, stream, area, family type, birth order and caste.
10. To check the main impact of anxiety on students non-cognitive variable initiativeness in reference to their gender, stream, area, family type, birth order and caste.
11. To check the main impact of anxiety on student's non-cognitive variable i.e. total non-cognitive characteristics in reference to their gender, stream, area, family type, birth order and caste.

4. Importance of the study

Importance of this study is as follows:

1. By this study, it will be possible to identify the students with anxiety from the students studying in higher secondary schools.
2. Anxiety inventory will be an useful device to measure educational anxiety of student studying in Gujarati Medium higher secondary schools.
3. Different levels of impact of anxiety (higher and lower) on the study of students can be known. Impact of anxiety in reference to gender, stream, area, family type, birth order etc. can be known. This knowledge will be useful to teachers, principals and parents.
4. Individual characteristic rank order scale will prove to be an useful device to identify some non-cognitive individual characteristic of students.
5. It can be known that there is a relationship between an anxiety and an educational achievement.
6. Parents, teachers and principals can get guidance about the role of anxiety in the development of students.
7. A teacher can know an impact of an anxiety of different parameters of personality of students. As a result programs can be arranged at school level to direct the future of student in right direction. It will be possible to know about the parameters of personality that are not included in study. Programs for the multi-dimensional development of the students can be arranged.

5. Variables included in the study

Student's anxiety is included as independent variable in this study. Educational achievement and cognitive factor (Cognitive characteristic) and self confidence, regularity, interest in school, initiativeness (non-cognitive characteristic) is included as dependent variable. Total six variables like gender, stream, birth order, caste, family type and area are included as moderator variable. Std-12 has been included as controlled variable.

6. Area of research

As the geographical, cultural and educational atmosphere is same in all the four districts of North Gujarat. Only one district is selected for the study. Students studying in std-12 (general stream and science stream) in Gujarati Medium Higher Secondary schools are included from sabarkantha district.

7. Limitations of the study:

Limitations of this study are as follows.

1. Students covered under this study are limited only to 735 students from Gujarati Medium Higher Secondary Schools of Sabarkantha district.
2. All the selected Higher secondary schools are run by private management society.
3. Limitation of paper pencil test is that the students give good answer than right answers. Researcher had tried his level best to avoid this limitation but it was not possible to avoid it completely.

8. Field, type and method of research

Before beginning any research work, it is necessary to know the field. This research is about construction and standardization of Anxiety Measurement Scale and Individual Characteristic Rank Order, so it should be believed as pertaining to psychological measurement. It is also pertaining to

educational psychology. In this study, Researcher has constructed Anxiety measurement scale and individual characteristic rank order. Its conclusions can be used in routine transaction. So present study is an applied research. Research methodology is a soul of any research. In present research, survey research methodology is used.

9. Scope of study

As far as scope of this study is concerned, students studying in std.-12 in Gujarati Medium higher secondary schools of North Gujarat. Was the scope of the study?

10. Sample

The students of higher secondary schools belonging to North Gujarat is the population of this study. North Gujarat belongs to four districts i.e. Patan, Mahesana, Banaskantha and Sabarkantha. Out of these four districts, one district is selected randomly by chits and i.e. Sabarkantha. Higher Secondary Schools were divided into two parts i.e. rural and urban and randomly selected 4 schools of rural area, 4 schools of semi-urban area and 5 schools of urban area. A list was prepared of the students of std XII of higher secondary schools and by considering their stream (i.e. Arts, Commerce & Science), 15 to 20 students were selected randomly by viewing their stream. A list of teachers was also prepared who were teaching to these students and they were selected randomly by using chits and opinionnaire / scale was administered on these teachers. Among 10 to 15 students, One class teacher was selected.

11. Construction devices for research work and validity of devices.

In this study two devices are used for information collection.

1. Anxiety Measurement Scale
2. Individual Characteristic rank order

11.1 Construction of tool

Item	Anxiety Measurement Scale	Individual Characteristic Rank Order
1. Primary Data Collection	Studied psychological books & pre researches	Studied psychological books & pre researches
2. Factor	Divided into nine parts	Divided into five parts
3. Construction of Item Scale	12 item x 9 part = 108	12 item x 5 part = 60
4. Preprimary try out	25 students	25 students
5. Expert Opinion	15 Experts	15 Experts
6. Construction of Primary test	12 item x 9 part = 108	12 item x 5 part = 60
7. Primary try out	200 students	50 students
8. Item Analysis	't' ratio & r Correlation	't' ratio & r Correlation
9. Final Test	't' ratio 1.96 & 'r' correlation 0.25 (Item were considered more than 0.25 value, 7x5 – 35 items)	't' ratio 1.96 & 'r' correlation 0.25 (Item were considered more than 0.25 value, 7x5 – 35 items)
10. Reliability of tools	Test retest method – 0.91 Split half method = 0.85 Method of Retional Equivalerice = 0.43	Test retest method – 0.83 Split half method = 0.85 Method of Retional Equivalerice = 0.89
11. Validity	Correlation with Desai Pragat Anxiety Scale and Anxiety measurement scale = 0.85	Correlation with Academic Achievement and cognitive trait. = 0.89

12. Data Collection

Tools are given to the subjects of the sample after taking permission of the principal of particular schools. Data was collected by direct visit of the schools and meeting the teachers and students chosen as a sample and giving them tools and responses were taken.

13. Data Analysis

Statistical analysis was done by using 't' ratio to analysis the data. Significance of 't' ratio was accepted at 0.05 level. Null hypotheses were analysed by using M.S. Excel & SPSS programme on computer.

14. Conclusions

1. Anxiety is a factor affecting academic achievement, academic factor cognitive traits and total non-cognitive traits. High anxiety possessed students are advanced in all traits than low anxiety possessed students.
2. Sex, a moderator variable, is an affecting factor to academic achievement, cognitive trait and non cognitive trait of anxiety.
3. Stream, a moderator variable is not partially affecting factor to academic achievement and non-cognitive traits. But it affects academic achievement, regularity and initiativeness of science and commerce stream student's anxiety.
4. Area, as a moderator variable, is not a partially affecting factor to academic achievement, cognitive trait, regularity and interest in school. But it affects to confidence, initiativeness and total non-cognitive trait of the students of urban, semi-urban and rural area.
5. Type of family, as a moderator variable, is not a partially affecting factor to cognitive trait, confidence and initiativeness of anxiety. But it affects to academic achievement regularity, interest in school and total non-cognitive trait of the students of joint family & separated family.
6. Birth order, as a moderator variable, is not a partially affecting factor to academic achievement and initiativeness of anxiety. But it affects to cognitive trait, confidence, regularity, interest in school and total non-cognitive trait of the students of first birth ordered and second birth ordered.
7. Caste, as a moderator variable is not a partially affecting factor to cognitive trait, confidence, regularity, interest in school and initiativeness. But it affects to academic achievement and total non-cognitive trait of the students of SC, ST, and SEBC & Open category.

ધોરણ ૮ના વિદ્યાર્થીઓ માટે વિજ્ઞાન અને ટેકનોલોજી વિષયમાં સિદ્ધિ કસોટીની રચના અને અજમાયશ

ડૉ. જીએશકુમાર એચ. લીંબાચીયા

સારાંશ

વિદ્યાર્થીઓને શિક્ષણ આપ્યા બાદ તેઓ કેટલું શીખ્યા ? જે તે વિષયમાં શું શીખ્યા ? તે જાણવા શૈક્ષણિક સિદ્ધિ કસોટીઓ ની રચના કરવામાં આવે છે. આ કસોટીઓ જે તે વિષયમાં સિદ્ધિ માપવા માટે વિદ્યાર્થીઓની વિષયમા વ્યક્તિગત કયાસ જાણવા માટે અને શિક્ષણમાં તીવ્ર અભિરૂચિ જાણવા માટે ઉપયોગી છે. અત્યારના વિજ્ઞાન અને ટેકનોલોજીના યુગમાં વિજ્ઞાન વિષય બાળકની શૈક્ષણિક સિદ્ધિઓ પર કેટલી અસર પાડી શકે તે અંગેના અભ્યાસ કરવાની તાતી જરૂર છે. વિદ્યાર્થી આખું વર્ષ ભણે છે ત્યારે તેની સિદ્ધિ , શિક્ષકની સિદ્ધિ અને શાળાની સિદ્ધિ જાણવી ખૂબ જરૂરી છે . તેના આધારે નિદાનાત્મક અને ઉપચારાત્મક કાર્ય થઈ શકે છે . અત્યારે ધોરણ-૮માં વિજ્ઞાન અને ટેકનોલોજી વિષયમાં વિદ્યાર્થીઓની સિદ્ધિ જાણવા પ્રસ્તુત અભ્યાસ હાથ ધરવામાં આવેલ હતો.

૧. શીર્ષક

ધોરણ ૮ના વિદ્યાર્થીઓ માટે વિજ્ઞાન અને ટેકનોલોજી વિષય માં સિદ્ધિ કસોટીની રચના અને અજમાયશ.

૨. અભ્યાસના હેતુઓ

૧. ધોરણ ૮ના વિદ્યાર્થીઓ માટે વિજ્ઞાન અને ટેકનોલોજી વિષયમાં સિદ્ધિ કસોટી રચના કરવી અને અજમાયશ કરવી.
૨. સિદ્ધિ કસોટી દ્વારા પ્રાપ્ત થયેલા પ્રાપ્ત્તિકો પર જાતીયતા અને વિસ્તારની અસર તપાસવી.

૩. શૂન્ય ઉત્કલ્પનાઓ

૧. હારીજ તાલુકાના ધોરણ ૮ના કુમાર અને કન્યાઓએ વિજ્ઞાન અને ટેકનોલોજીની સિદ્ધિ કસોટી પર મેળવેલા પ્રાપ્ત્તિકોની સરાસરી માં સાર્થક તફાવત નહીં હોય.
૨. હારીજ તાલુકાના ધોરણ ૮ના ગ્રામ્ય અને શહેરી વિસ્તારના વિદ્યાર્થીઓએ વિજ્ઞાન અને ટેકનોલોજીની સિદ્ધિ કસોટી પર મેળવેલા પ્રાપ્ત્તિકોની સરાસરી માં સાર્થક તફાવત નહીં હોય.

૪. અભ્યાસનું મહત્વ

૧. પ્રસ્તુત અભ્યાસથી ધોરણ ૮ના વિદ્યાર્થીઓની વિજ્ઞાન અને ટેકનોલોજીની સિદ્ધિ જાણી શકાશે.
૨. અભ્યાસના તારણો વિદ્યાર્થીઓની શૈક્ષણિક સિદ્ધિ વધારવામાં મદદરૂપ થશે.

૩. વિદ્યાર્થીઓની કયાસ જાણી નિદાનાત્મક કાર્ય કરવામાં ઉપયોગી થશે.

૫. સંશોધન પદ્ધતિ પ્રકાર અને ક્ષેત્ર

પ્રસ્તુત સંશોધન સર્વેક્ષણ પદ્ધતિથી હાથ ધરવામાં આવેલ છે.

૬. સંશોધનની મર્યાદા

૧. પ્રસ્તુત સંશોધન હારીજ તાલુકાની ગુજરાતી માધ્યમમાં ધોરણ ૮માં અભ્યાસ કરતા વિદ્યાર્થીઓ પૂરતું મર્યાદિત છે.
૨. પ્રસ્તુત સંશોધન વિદ્યાર્થીઓની સિદ્ધિ આંકની વિસ્તાર અને જાતિ પર અસર તપાસવા પૂરતું મર્યાદિત છે.

૭. વ્યાપવિશ્વ અને નમૂના

પ્રસ્તુત અભ્યાસમાં હારીજ તાલુકાને વ્યાપવિશ્વ તરીકે લીધેલો હતો. હારીજ તાલુકાના શહેરી વિસ્તારની ચાર પ્રાથમિક શાળાઓ અનુકૂળ પદ્ધતિથી અને ગ્રામ્ય વિસ્તારની ચાર પ્રાથમિક શાળામાંથી યાદચ્છિક રીતે કુલ ૪૦૦ પાત્રોની પસંદગી કરવામાં આવી જેમાં ૨૦૦ કુમાર અને ૨૦૦ કન્યાઓનો સમાવેશ થાય છે

૮. ઉપકરણ

પ્રસ્તુત અભ્યાસ માં ધોરણ-૮ ના વિજ્ઞાન અને ટેકનોલોજીના વર્ષ ૨૦૧૨થી અમલીકૃત દ્વિતીય સત્રના પાઠ્યપુસ્તકના આધારે સ્વ-રચિત સિદ્ધિ કસોટીનો ઉપયોગ કરવામાં આવેલ હતો.

૯. તારણો

૧. વિસ્તાર એ શૈક્ષણિક સિદ્ધિ પર અસર કરનાર પરિબલ નથી.
૨. જાતિ એ શૈક્ષણિક સિદ્ધિ પર અસર કરનાર પરિબલ નથી.

૧૦. શૈક્ષણિક ફલિતાર્થો

૧. પ્રસ્તુત કસોટી ગુજરાત રાજ્યના ઉચ્ચ પ્રાથમિક શાળાના ધોરણ ૮ના વિદ્યાર્થીઓના વિજ્ઞાન અને ટેકનોલોજીની સિદ્ધિ માપન માટે ઉપયોગી બનશે.
૨. વિદ્યાર્થીઓની વિજ્ઞાન અને ટેકનોલોજીમાં રહી જતી કયાશ જાણવા માટે ઉપચારાત્મક કાર્ય કરવામાં ઉપયોગી થશે.
૩. વિદ્યાર્થીઓની સિદ્ધિ ને આધારે વિદ્યાર્થીઓની બઢતી કે પસંદગી આપવામાં ઉપયોગી થશે.

સંદર્ભ સૂચિ

૧. ઉચાટ, ડી.એ (૨૦૦૪) માહિતી પરના સંશોધન વ્યવહારો, રાજકોટ: યુનિ. ગ્રંથ નિર્માણ બોર્ડ.

2. _____.(૨૦૦૯). શિક્ષણ અને સામાજિક વિજ્ઞાનોમાં સંશોધન પદ્ધતિશાસ્ત્ર, રાજકોટ: યુનિ.ગ્રંથ નિર્માણ બોર્ડ.
3. ગોહિલ,ભગતસિંહજી (૧૯૪૮).ભગવદ્ગોમંડલ(પ્રથમ આવૃત્તિ)ભાગ-૩,રાજકોટ:પ્રવિણ પ્રકાશન, રાજકોટ યુનિ.ગ્રંથ નિર્માણ બોર્ડ.
4. દેસાઈ, કે.જી અને શાહ , જે.એચ.(૧૯૮૯), શૈક્ષણિક પરિભાષા , અમદાવાદ: યુનિ.ગ્રંથ નિર્માણ બોર્ડ.
5. મોલિયા, એમ એસ (૨૦૦૪), વર્ણનાત્મક સંશોધન પદ્ધતિ , અર્થ ગ્રાફિક્સ , રાજકોટ .
6. ગુજરાત રાજ્ય શાળા પાઠ્યપુસ્તક મંડળ,(૨૦૧૨) વિજ્ઞાન અને ટેકનોલોજી ધોરણ ૮ દ્વિતીય સત્ર , ગુજરાત રાજ્ય શાળા પાઠ્યપુસ્તક મંડળ, ગાંધીનગર.

અપ્રકાશિત શોધ નિબંધ

1. જેઠવા, ચંદ્રકાંત (૧૯૮૪). ભાવનગર જિલ્લાના શ્રેણી ૧૦ના વિદ્યાર્થીઓ માટે અંકગણિત સિદ્ધિ કસોટી રચના અને પ્રમાણીકરણ", અપ્રકાશિત લઘુશોધ નિબંધ, ભાવનગર યુનિ. ભાવનગર.
2. જાળિયા, બાબુલાલ એસ.(૧૯૯૮),"છઠ્ઠા ધોરણના હિન્દી વ્યાકરણમાં સંજ્ઞાની સંકલ્પનાની મુલક સંદર્ભ કસોટીની રચના અને યથાર્થ યથાર્થીકરણ", અપ્રકાશિત લઘુશોધ નિબંધ ભાવનગર, યુનિ. ભાવનગર.